

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Kairi Rammo, Anni Remmelgas
HUUMORI KASUTAMINE TAVAKOOLI ÕPILASTE JA HARIDUSLIKE
ERIVAJADUSTEGA ÕPILASTE KOOLI ÕPILASTE HINNANGUL
Magistritöö

Juhendaja: kaasprofessor Kristi Kõiv

Tartu 2024

Kokkuvõte

Huumori kasutamine tavakooli õpilaste ja hariduslike erivajadustega õpilaste kooli õpilaste hinnangul

Magistritöö eesmärgiks oli võrrelda tavakooli ja hariduslike erivajadustega õpilaste kooli õpilaste hinnanguid huumori tähendusele ja kasutamisele klassis ning huumori kasutamisele klassis õpetaja poolt. Kombineeritud uurimus viidi läbi Lõuna-Eesti kahe tavakooli ja kahe HEV kooli kolmanda kooliastme õpilaste seas. Uurimistöö põhineb ankeetküsitlustel ja poolstruktureeritud intervjuudel. Kvantitatiivses uurimuses osales kokku 375 õpilast vanuses 12–17 aastat, kellest umbes pooled olid tavakoolist (N=104) ja pooled HEV õpilaste koolist (N=137). Kvalitatiivses uurimuses osales 24 õpilast vanuses 14–16 aastat – intervjueriti 12 tavakooli ja 12 HEV kooli õpilast. Uurimistulemustest selgus, et võrreldes tavakooli õpilastega mõistavad ja hindavad HEV kooli õpilased huumorit erinevalt – õpetaja võiks olla tundi andes tõsine; huumor häirib nende keskendumisvõimet ja avaldab mõju õppetegevusele. HEV kooli õpilased tajuvad ka huumori kahjulikku ja häirivat mõju. HEV õpilaste hinnangul kasutab õpetaja nalja tegemiseks eelkõige naljapilte, naljakaid videoid ja filme. Tavakooli õpilaste hinnangul on klassis kasutataval huumoril lõõgastav ning õppimistahet suurendav mõju.

Võtmesõnad: huumori tähendus, huumor klassis, õpetajapoolne huumor, HEV kooli õpilased, tavakooli õpilased

Abstract

The use of humor according to the students in regular schools and students with special educational needs

The master's thesis aimed to compare regular and special educational needs (SEN) students' evaluations of humor in a classroom as well as teacher's use of humor in a classroom setting. The combined research was conducted among the 7th – 9th grade students of two regular schools and two SEN schools in Southern Estonia. The research is based on questionnaires and semi-

structured interviews. A total of 375 students between the ages of 12 and 17 participated in the quantitative study, about half of whom were from a regular school (N=104) and half from a school for SEN students (N=137). The qualitative study included a total of 24 students aged from 14 to 16, half (12) of the students interviewed were from regular schools and half (12) from SEN schools. Research showed that SEN school students understand and appreciate humor differently from the students at regular schools. Among other things, the SEN school students indicated that teachers could remain serious while teaching a class; and humor disturbs their ability to concentrate as well as impacts their learning activities. The SEN school students perceive the harmful and disturbing effects of humor. According to SEN students, teachers' main way to make jokes is through funny pictures and videos. Regular school students assert that the incorporation of humor in the classroom induces a sense of relaxation and enhances the motivation to learn.

Keywords: meaning of humor, humor in a classroom, teacher's humor, SEN school students, regular school students

Sisukord

1. Teoreetiline ülevaade	6
1.1. Huumori tähendus	6
1.2. Huumori kasutamine klassis	7
1.3. Õpetajapoolne huumor klassis	7
2. Metoodika.....	9
2.1. Valim.....	10
2.2. Uurimisinstrumendid ja andmete kogumine	11
2.3. Andmete analüüs.....	12
3. Tulemused	13
3.1. Kvantitatiivsete andmete analüüs	13
3.1.1. Huumori tähendus tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul	13
3.1.2. Huumori kasutamine klassis tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul.....	15
3.1.3. Õpetajapoolse huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul	19
3.2. Kvalitatiivsete andmete analüüs	25
3.2.1. Huumori tähendus tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul	25
3.2.2. Huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul	28
3.2.3. Õpetajapoolse huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul	34
4. Arutelu.....	45
Kasutatud kirjandus.....	50
Lisa 1. Ankeet	53
Lisa 2. Intervjuu kava.....	56
Lisa 3. Kvalitatiivse uurimuse kategoriseerimise näide.....	58

Sissejuhatus

Üha enam ollakse teadlikud huumori positiivsest mõjust nii õppeprotsessile, õpilaste võimetele ja sotsiaalsetele oskustele kui ka kognitiivsele arengule. Krips jt (2012) on välja toonud, et õpetaja ainealase kompetentsuse kõrval on õpilaste jaoks oluline just see, kuidas õpetaja suhtleb õpilastega – oluliseks peetakse õpetaja huumorimeelt.

Huumor ei mõju positiivselt, kui õpetaja ei anna klassis õpetades edasi empaatiat ja hoolivust. Lisaks on oluline, et huumori kasutamisel suhtub õpetaja õpilastesse lugupidavalt, jälgides tähelepanelikult õpilaste reaktsioone, et nad tunneksid ennast hästi (Martin & Ford, 2018).

Õpetajapoolse huumori teadlik kasutamine võimaldab muuta õppeprotsessi efektiivsemaks. Huumor avaldab positiivset mõju nii õpetamisele kui ka õppimisele seoses õpilase sotsiaal-emotsionaalse ja kognitiivse arenguga. Samuti avaldab huumor positiivset mõju õpilaste motivatsioonile, õpitu mõistmisele, muutes tunni teema huvitavamaks. Õpetajate poolt kasutatav huumor võib aidata vähendada õpilaste stressi, ärevust ja pingeid. Huumor aitab säilitada õpilaste tähelepanuvõimet, mis omakorda toetab õppeprotsessi. Huumor aitab luua seoseid õppematerjali omandamisel – õpilastele jääb humoorika sisuga materjal paremini meelde (Abel, 2015; Bieg & Dresel 2018; Manlongat *et al.*, 2021; Skinner, 2010; Ziv, 1987; Whisonant, 1998).

Samas peavad õpetajad olema huumori kasutamisega klassis ettevaatlikud. Seda ei tohi kuri- ega liigtarvitada, et hoida ära ettearvamatuid tagajärgi (Shiyab, 2009). Negatiivne huumor mõjutab kahjulikult heaolutunnet ja õppeprotsessi – näiteks võib keegi õpilastest tunda ennast solvatuna ja häirituna (Hugelshofer *et al.*, 2006; Manlongat *et al.*, 2021; Whisonant, 1998).

Huumorimeel on seotud huumori tajumise, loomise ja mõistmise individuaalsete erinevustega (Martin, 1998). Õpilased tajuvad, mõistavad ning suhtuvad huumorisse erinevalt. Ei saa eeldada, et huumor sobib kõikidele õpilastele ja nad mõistavad seda ühte moodi – see, mis ühele õpilasele on humoorikas, ei pruugi seda olla teisele. Igal juhul peab õpetaja mõistma ja arvestama kõikide õpilaste individuaalsusega ning hariduslike erivajadustega õpilaste (edaspidi HEV õpilased) eripäradega (Abel, 2015).

Huumori tajumise, tähtsuse ja tõhususe kohta pedagoogilises protsessis on läbi viidud mitmeid uurimistöid (nt Bieg & Dresel 2018; Manlongat *et al.*, 2021; Shiyab, 2009; Wanzer, 2002; Whisonant, 1998). Eri kultuuriruumides läbi viidud uurimistöid huumori kasutamisest

õppeprotsessis ei saa üheselt üle võtta, kuna huumori kasutamist mõjutavad mitmed tegurid – kultuurilised, ühiskondlikud, ajaloolised, poliitilised ja ka rahvuslikud eripärad. Huumorit, huumori olemust, olulisust ja huumori kasutamise eesmärke mõistetakse eri kultuuriruumides erinevalt (Abel, 2015).

Eestis on lõputöodes käsitletud huumori kasutamist koolitustel, tavakooli ja kasvatusel eritingimusi vajavate õpilaste kooli õpilaste ning eelkooliealiste laste õppetegevuses (Land, 2021; Maranik, 2017; Pilt, 2014; Pirts, 2013; Poopuu, 2013; Tomingas 2021; Toomiste, 2016; Viies 2023).

Magistritöö autoritele teadaolevalt pole tavakooli ja hariduslike erivajadustega õpilaste kooli (edaspidi HEV kooli) õpilaste hinnanguid huumori tähendusele, huumori kasutamisele klassis ja õpetajapoolsele humorile eelnevalt uurimustes käsitletud. Magistritöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas antakse teoreetiline ülevaade huumori tähendusest, klassis kasutatava huumori olemusest ning õpetajapoolse huumori kasutamisest klassis. Töö teises osas kirjeldatakse töö metoodikat. Töö kolmandas osas on esitatud tulemused koos kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete andmete analüüsiga.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Huumori tähendus

Huumori tähendus on aastate jooksul muutunud (Shiyabi, 2009). Üha enam defineeritakse huumorit kui positiivset emotsiooni, mille käivitavad kognitiivsed protsessid. Huumor on lai ja mitmetahuline mõiste – midagi naljakat, mida inimesed ütlevad, teevad ja mis paneb teisi naerma. See hõlmab vaimseid protsesse, mille käigus luuakse ja tajutakse lõbusat stiimulit ning kaasneb emotsionaalne rõõm (Martin & Ford, 2018).

Huumorit saab jagada nii positiivseks kui ka negatiivseks. Positiivne huumor on eelkõige naljade või naljakatest olukordadest rääkimine, teiste lõbustamine naljadega, eesmärgiga vähendada inimeste vahelisi pingeid. Negatiivne huumor on agressiivne – huumorit kasutatakse kritiseerimise või manipuleerimise eesmärgil. Negatiivne huumor võib olla ka sarkasm, narrimine, naeruvääristamine, mõnitamine, ennast naeruvääristav jt (Chen & Martin, 2007).

Uurimistööd on välja selgitanud, et õpilased tajuvad õpetajapoolset positiivset huumorit rohkem kui negatiivset huumorit (Tsukawaki & Imura, 2022; Wu *et al.*, 2023).

Positiivne huumor, mida õpetajad klassis kasutavad, omab sotsiaalseid funktsioone – muudab omavahelisi suhteid, loob positiivse õhkkonna ning mõjub õpilaste vaimsele tervisele hästi (Tsukawaki & Imura, 2022). Alates 12. eluaastast suudavad lapsed seoses arenguliste muutuste ja kasvava elukogemusega kasutada huumorit teadlikumalt ebakindlates ja stressirohketes olukordades. (Führ, 2002).

1.2. Huumori kasutamine klassis

Huumor on sotsiaalne nähtus, suhtlus- ja veenmisvahend, mis aitab mõjutada rühmaprotsesse ning luua inimestevahelisi suhteid kooliklassis (Martin & Ford, 2018). Tänapäeva pedagoogiliste standardite järgi on huumori kasutamisel klassis oluline koht. Huumori kaasamist julgustatakse kõigil akadeemilistel tasanditel (Torok *et al.*, 2004).

Huumori kaudu toimub õpilaste tähelepanu haaramine ja hoidmine, mis ergutab mälu ning on omakorda seotud õppimistulemustega (Wanzer, 2002). Läbiviidud uurimistööde kohaselt peavad õpilased huumori kasutamist tõhusaks, sest see hõlbustab ja suurendab õppimise efektiivsust ning loob positiivse õpikeskkonna (Berk, 1996; Kher *et al.*, 1999; Skinner, 2010; Wanzer, 2002; Whisonant, 1998).

Erinevad uurimistööd näitavad, et huumori kasutamise tulemusel paraneb nii õpitavast arusaamine kui ka meelde jäämine, samuti mõjutab huumor klassi õppekeskkonda, tõstab õpilaste motivatsiooni ja vähendab afektiivseid barjääre (Askildson, 2005; Shiyab, 2009; Skinner, 2010; Whisonant, 1998). Näiteks on varasemate uurimistöödega tõestatud, et õpilased mäletavad tunnis esitletud humoorikaid näiteid paremini kui tõsiseid (Kaplan & Pascoe, 1977).

1.3. Õpetajapoolne huumor klassis

Õpetajapoolne huumor on tõhus vahend, millega õpilaste poolehoidu võita ning tähelepanu haarata ja hoida. Huumor avaldab mõju õppimisele – õpilased töötavad tunnis rohkem kaasa (Saroglou & Scariot, 2002; Skinner, 2010; Wanzer, 2002). Huumori kasutamisel klassis paraneb õpilaste produktiivsus, motivatsioon ja omavaheline koostöö, väheneb ärevus ja stress, õpitav teema jääb paremini meelde ning klassis on parem õhkkond (Berk, 1996; Golchi & Jamali, 2011; Ziv, 1987).

Õpetajad kasutavad klassi juhtimiseks erinevaid strateegiaid, eesmärgiga vähendada stressi ja pinget, mistõttu on huumori kasutamine tõhus vahend, mida võiks iga õpetaja oma

igapäevatöös tarvitada (Brunner, 2002; Ziv, 1987; Whisonant, 1998). Õpetajatel peavad olema huumori kasutamise viisid hästi planeeritud, kohandatud ning ellu viidud konkreetsete tulemuste saavutamiseks. Huumori kasutamisega ei tohi klassis liiale minna ehk teisisõnu – õpetajast ei tohi saada meelelahutaja (Berk, 1996; Parrott, 1994; Skinner, 2010).

Õpetajatepoolne huumor ja õpilaste vaimne tervis on omavahel seotud – positiivse huumori kasutamine tagab õpilaste emotsionaalse heaolu ja kõrgema enesehinnangu (Tsukawaki & Imura, 2022). Huumor on üks viis pingete leevendamiseks ja stressi ennetamiseks, ärevuse vähendamiseks ning kognitiivsete võimete, motivatsiooni ja järjepidevate saavutuste parandamiseks. Huumor soodustab probleemülesannete tõhusaks lahendamiseks vajalikke kognitiivseid protsesse. Huumori kasutamine õppetegevuses aitab kaasa parematele tulemustele ning muudab õpilaste suhtumise õpetajasse ning õppetöösse positiivsemaks (Bishara, 2023; Wanzer, 2002).

Õpilaste arvates on huumori kasutamisel positiivne mõju õppimisele – huumor ja positiivsed emotsioonid tagavad sotsiaalse kaasatuse, parandades ka erivajadustega laste toimetulekut ja suhtlust (Pentury & Rangka, 2020; Shiyab, 2009).

Huumor on erivajadustega laste sotsiaalses suhtlemises oluline, täites nii sotsiaalseid, emotsionaalseid kui ka arenguga seotud funktsioone. Erivajadusega lapsed tajuvad huumorit erinevalt – see sõltub nii kontekstist kui ka lapsest endast. HEV õpilastel võib olla raskusi huumori kognitiivsel töötlemisel, mõistmisel ja hindamisel ning nende huumorimeel sõltub konkreetse lapse eripäradest. Õpetajal tuleb arvestada õpilaste individuaalsete iseärasuste ja perekondliku taustaga. Oluline on mõista, et HEV õpilased saavad klassis kasutatud huumorist vähem ja erinevalt aru kui tavakooli õpilased (Pentury & Rangka, 2020).

Eestis on kirjutatud mitmeid lõputöid, mis käsitlevad huumori kasutamist. Pirts (2013) kirjeldas kvantitatiivses uurimuses nii tavakooli tüdrukute ja poiste kui ka kasvatuslike eritingimusi vajavate õpilaste kooli poiste ja tavakooli poiste hinnanguid, kuidas õpetajad kasutavad klassis huumorit. Poopuu (2013) kvalitatiivse uurimuse eesmärk oli kindlaks teha, kuidas täiskasvanute ohutuslaste koolituste läbiviijad (12 koolitajat) suhtuvad huumorisse ja hindavad huumori kasutamist. Pilt (2014) kasutas uurimisstrateegiana arendusuurimust, mille eesmärgiks oli luua huumorit sisaldavad töölehed eesti keele õpetamiseks neljandas klassis. Uuringus osalenud neljanda klassi õpilastelt küsiti, kuidas nad tajusid töölehtedel esitatud huumori erinevaid liike ning mil määral nad õpitava keeleteema omandasid. Toomiste (2016) töö

eesmärgiks oli välja selgitada erinevas eas lasteaiastel nalja mõistmine lähtuvalt ealistest ja arengulistest iseärasustest. Valimisse kuulus kaheksa last vanuses 5–7 aastat. Andmekogumise meetodina kasutati kvalitatiivset uurimisviisi. Maranik (2017) käsitles oma töös huumori kaasamise võimalusi eesti keele õppimisel teise keelena alushariduses. Fookusgrupi intervjuul osalesid kuus keelekümblusrühmas töötavat õpetajat. Tomingas (2021) tõi oma töös välja õpetajate suhtumise huumorisse ja käsitles õpetajate kogemust huumori kasutamisega õppetöös. Kvalitatiivse uurimuse valimi moodustasid kuus õpetajat Eesti erinevatest koolidest. Land (2021) töö uurimismeetodiks oli juhtumiuuring, milles selgus põhikooli teise kooliastme õpilaste arvamus, kuidas mõjutab sooritust hindeline humoorikas test. Viies (2023) käsitles oma töös huumori rakendamist hariduses ja kitsamalt tantsuhariduse kontekstis, analüüsisid kirjalikke allikaid ning oma kogemusi.

Selgus, et Eestis kirjutatud huumori kasutamist klassiruumis puudutavad uurimistööd on olnud suunatud tavakooli õpilastele. HEV kooli õpilaste seas midagi sarnast uuritud ei ole. Siit tõstatub käesoleva uurimuse uurimisprobleem – kuidas mõistavad huumori kasutamist klassis HEV kooli õpilased võrreldes tavakooli õpilastega.

Käesoleva magistr töö eesmärgiks on võrrelda tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnanguid huumori tähendusele ja kasutamisele klassis ning huumori kasutamisele klassis õpetaja poolt. Selleks püstitati kolm uurimisküsimust:

1. Missugune on huumori tähendus tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul?
2. Missugune on tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori kasutamisele klassis?
3. Missugune on tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumori kasutamisele klassis?

2. Metoodika

Kombineeritud uurimuses kasutati nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Kvantitatiivset uurimisviisi kasutati eesmärgiga koguda täpselt piiritletud objektide kohta võimalikult objektiivseid empiirilisi andmeid (Laherand, 2010). Kvalitatiivset lähenemisviisi kasutati eesmärgiga mõista intervjueritavate hinnanguid ja arusaamu huumori tähenduse, klassis kasutatava huumori olemuse ning õpetajapoolse huumori kohta klassis. Nii ankeedi kui intervjuu

eesmärgiks oli leida vastused kolmele uurimisküsimusele. Magistritöös kasutati kahte uurimisinstrumenti: üks kvantitatiivne – ankeet ja teine kvalitatiivne – intervjuu.

2.1. Valim

Magistritöös kasutati eesmärgipärast mugavusvalimit, sest oluline oli uuritavate kerge kättesaadavus ning koostöövalmidus (Õunapuu, 2014). Uurimus viidi läbi Lõuna-Eesti kahe tavakooli ja kahe HEV kooli õpilaste seas. HEV on üldhariduskool, mis kooli põhimääruse järgi on suunatud HEV õpilastele. Koolid leiti eesmärgipärase mugavusvalimi teel – kahe tavakooli ja HEV kooli baasil, kusjuures õpilased õppisid riikliku õppekava järgi kolmandas kooliastmes.

Kvantitatiivse uurimuse osas kasutati ankeete, kus osalejad olid oma soo määratlenud (N=375). Kvantitatiivse osa valimist annab ülevaate tabel 1.

Tabel 1. Kvantitatiivse uurimuse osa valim

Vanus	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		Kokku
	Tüdrukud	Poisid	Tüdrukud	Poisid	
12	0	0	0	1	1
13	28	15	7	33	83
14	34	34	10	35	113
15	33	34	11	42	120
16	8	10	13	22	53
17	1	0	0	4	5
Kokku	104	93	41	137	375

Tavakooli uuritavatest 53% (N=104) olid tüdrukud ja 47% (N= 93) olid poisid. Tavakooli õpilaste vanus oli vahemikus 13–17 eluaastat ning keskmine vanus oli 15,0 aastat. HEV kooli uuritavatest 76% (N=137) olid poisid ja 23% (N= 41) olid tüdrukud. Tüdrukute väike hulk tuleneb haridusliku erivajaduse spetsiifikast. HEV kooli õpilaste vanus oli vahemikus 12–17 eluaastat ning keskmine vanus oli 14,5 aastat.

Kvalitatiivse uurimuse osas läbiviidud intervjuu valim leiti sama mugavusvalimi teel valitud koolide õpilaste seast. Intervjueeritavad õpilased leiti sobitatud paaride meetodil, kusjuures kahe grupi õpilaste moodustamise tunnusteks olid õppimine kolmandas kooliastmes riikliku õppekava järgi, sama sugu ja sama vanus. Intervjueeritavate õpilaste arv oli 24 (12 õpilast tavakoolist ning 12 õpilast HEV koolist). Kvalitatiivse osa valimist annab ülevaate tabel 2.

Tabel 2. Kvalitatiivse uurimuse osa valim

Tavakooli õpilased			HEV kooli õpilased		
Vanus	Sugu	Uuritava kood	Vanus	Sugu	Uuritava kood
14	poiss	TP-14-1	14	poiss	HP-14-1
14	poiss	TP-14-2	14	poiss	HP-14-2
14	tüdruk	TT-14-1	14	tüdruk	HT-14-1
14	tüdruk	TT-14-2	14	tüdruk	HT-14-2
15	poiss	TP-15-1	15	poiss	HP-15-1
15	poiss	TP-15-2	15	poiss	HP-15-2
15	tüdruk	TT-15-1	15	tüdruk	HT-15-1
15	tüdruk	TT-15-2	15	tüdruk	HT-15-2
16	poiss	TP-16-1	16	poiss	HP-16-1
16	poiss	TP-16-2	16	poiss	HP-16-2
16	tüdruk	TT-16-1	16	tüdruk	HT-16-1
16	tüdruk	TT-16-2	16	tüdruk	HT-16-2

2.2. Uurimisinstrumendid ja andmete kogumine

Kvantitatiivsete andmete kogumiseks kasutati Shiyab'i (2009) koostatud ankeeti huumori kasutamise kohta klassiruumis, mis on eelnevalt adapteeritud (Pirts, 2013: adapteerijad on M. Pirts ja K. Kõiv).

Ankeedis oli kokku 15 valikvastustega küsimust. Instruktsiooniks oli valida üks vastusevariantidest. Esimese neljateistkümne küsimuse lõpus said õpilased soovi korral oma vastust täpsustada. Küsimused jaotusid kolme teema vahel – huumori tähendus, huumori kasutamine klassis ning huumori kasutamine õpetaja poolt. Kolm küsimust aitasid välja selgitada õpilaste hinnangud huumori tähendusele. Järgmise viie küsimusega ilmnisid õpilaste hinnangud huumori kasutamisele klassis. Viimase seitsme küsimusega selgusid õpilaste hinnangud õpetajapoolse huumori kasutamisele.

Kvantitatiivsete andmete kogumiseks kasutati tavakooli õpilaste puhul Google Vormi e-küsimustikku ja HEV kooli õpilaste puhul paberile trükitud ankeeti, kusjuures ankeetide sisu oli identne. Lisas 1 on küsimustik, mille sisu edastati küsitletavatele elektrooniliselt ja paberil.

Kvalitatiivsete andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud individuaalintervjuud, mille käigus esitatavad küsimused tuginesid Pirts ja Kõivu (Pirts, 2013) poolt adapteeritud ankeedi küsimustel. Ankeedi põhjal koostas intervjuukava magistr töö juhendaja K. Kõiv. Intervjuukava on lisas 2.

Uuritavate leidmiseks saadeti Lõuna-Eesti kahe tavakooli ja ühe HEV kooli koolijuhtidele e-kiri palvega saata e-kooli vahendusel edasi info- ja nõusolekukiri 7.–9. klassi õpilaste vanematele. Ühe HEV kooli lastevanematele andsid klassijuhatajad info- ja nõusolekulehe paber kandjal täitmiseks. Vanematelt saabus koolidesse kokku kolm vastust, et nende lapsed ei osale uuringus (vastavalt 1 tavakooli ja 2 HEV kooli last).

Õpilasi informeeriti uurimistöö sisust ja olemusest enne selle läbiviimist. Uurimistöös osalemine oli vabatahtlik ja anonüümne. Õpilastel oli õigus osalemisest igal hetkel keelduda. Anonüümsuse tagamiseks viidi tavakooli õpilaste puhul individuaalintervjuud läbi üks-ühele Zoomi keskkonnas, intervjuud salvestati. HEV kooli õpilastega viidi läbi individuaalintervjuud üks-ühele eraldi ruumis, intervjuud salvestati diktofoniga.

Usaldusvääruse tõstmiseks viidi autorite poolt eelnevalt läbi eeluuringus – neli prooviankeeti (kaks tavakooli õpilastega ja kaks HEV kooli õpilastega) ning kolm prooviintervjuud (üks tavakooli ja kaks HEV kooli õpilastega). Prooviankeedi analüüsimisel selgus, et HEV kooli õpilased vajasisid lisaselgitust ankeedi 15. küsimuse nelja sõna tähenduse kohta (anekdoot, karikatuur, koomiks, kõnemaneeer). Küsimuste sisu ankeedis ei muudetud. Enne intervjuu salvestamist teavitati õpilasi, et helifailid säilitatakse Dropboxi keskkonnas magistratöö kaitsmiseni ning seejärel failid kustutatakse.

2.3. Andmete analüüs

Andmeanalüüsi kasutati kombineeritult – kvantitatiivsete andmete analüüsimiseks kasutati paariviisilisi χ^2 -teste, kirjeldavat statistikat ning kvalitatiivseid andmeid analüüsiti kvantitatiivse induktiivse sisuanalüüsiga, kusjuures kategooriate protsentidevaheliste erinevuste analüüsimiseks kasutati paariviisilisi χ^2 -teste.

Kvantitatiivse uurimuse andmed salvestati automaatselt Google Vormist MS Exceli programmi.

Tavakooli õpilaste intervjuu keskmine kestvus oli 12,01 minutit. HEV kooli õpilastega läbiviidud intervjuu keskmine kestvus oli 14,04 minutit. Kõige lühem intervjuu kestis 7,22 minutit ning kõige pikema intervjuu kestvus oli 23,56 minutit.

Salvestatud intervjuude helifailide transkribeerimiseks kasutati TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris väljatöötatud veebipõhist kõnetuvastusprogrammi (Olev & Alumäe, 2022). Töö usaldusvääruse tagamiseks ja tekstifailide

parandamiseks kuulasid uurijad helifaile kolmel korral. Ühe intervjuu transkribeerimiseks kulus keskmiselt 2 tundi. Intervjuude transkriptsioon oli Microsoft Wordi programmis kokku 42 lehekülge, kirjastiilis Times New Roman, kirja suurus 12 ning reavahe 1,5.

Kvalitatiivse uurimuse osa andmete analüüsimiseks transkribeeritud intervjuud kodeeriti. Eelnevalt olid autorid prooviintervjuude transkriptsioonide kodeerimiseks kasutanud programmi QCAmap, kuid magistritöös esitatud kvalitatiivsete andmete analüüsimiseks otsustati kasutada käsitsi kodeerimist, kasutades kvantitatiivset induktiivset sisuanalüüsi.

Õpilaste vastused intervjuudes kategoriseeriti. Kvantitatiivse sisuanalüüsi käigus moodustati kodeerimisühikute – mainingute alusel kategooriad ning arvutati mainingute protsent kategooriate lõikes iga intervjuuküsimuse puhul eraldi. Näide selle kohta, kuidas kategooriad moodustati, on välja toodud lisa 3.

3. Tulemused

3.1. Kvantitatiivsete andmete analüüs

Selles töö osas antakse ülevaade kvantitatiivse uurimuse osa tulemustest.

3.1.1. Huumori tähendus tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Tabelis 3 on välja toodud tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste protsent valikvastuste lõikes, kes andsid hinnangud huumori tähenduse kohta klassis.

Tabel 3. Huumori tähendus tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Huumor tähendab	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Kõike eelpool nimetatut (naermist ja naeratamist, sõbralik olemist, huumorimeele olemasolu)	99	50,51%	90	50,56%	ns
Huumorimeele olemasolu	42	21,43%	38	21,35%	ns
Naermist ja naeratamist	46	23,47%	37	20,79%	ns
Sõbralik olemist	4	2,04%	5	2,81%	ns
Täpsustasid vastust	5	2,55%	8	4,49%	ns

Küsimusele huumori tähenduse kohta vastasid nii pooled tavakooli (51%) kui ka pooled HEV kooli õpilased (51%), et huumor tähendab nii huumorimeele olemasolu, naermist ja naeratamist kui ka sõbralik olemist. Lisaks ilmnas, et huumor tähendab õpilastele ka naermist ja naeratamist ning huumorimeele olemasolu inimesel, kusjuures statistiliselt olulisi erinevusi kahe uuritavate grupi hinnangutes ei esinenud.

Vastust täpsustasid kokku 13 õpilast, kellest 5 olid tavakooli ja 8 olid HEV kooli õpilased. 4 tavakooli ja 6 HEV kooli õpilast täpsustasid vastuseks, et huumor tähendab nalja. Täpsustatud vastusteks olid näiteks *huumorit on kahte tükki, must ja hea, kindla ala komöödia, mis ajab inimest naerma, kõik välja arvatud sõbralik olemine*.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori mõjule

Tabelis 4 on välja toodud tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori mõjule.

Tabel 4. Huumori mõju tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Huumoril võib olla	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Positiivne vaimne mõju	77	39,09%	56	31,64%	ns
Tervistav mõju	11	5,58%	8	4,52%	ns
Mõlemad (positiivne vaimne ja tervistav mõju)	98	49,75%	85	48,02%	ns
Kahjulik mõju	5	2,54%	10	5,65%	ns
Täpsustasid vastust	6	3,05%	18	10,17%	7,88*

Märkus: * $p < 0,05$

Küsimusele, milline mõju võib huumoril olla, vastasid ligikaudu pooled tavakooli (50%) ja HEV kooli (48%) õpilased, et huumoril on nii positiivne vaimne kui ka tervistav mõju, kusjuures ligi kolmandik tavakooli õpilastest tõi välja huumori positiivse vaimse mõju. Selle küsimuse puhul

tavakooli ja HEV kooli õpilaste etteantud vastustes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Täpsustatud vastuste puhul ilmnenu statistiliselt olulised erinevused, kusjuures vaba vastust täpsustasid eelkõige HEV õpilased, märkides vastuseks huumori nii positiivse kui ka kahjuliku mõju.

Huumori tähendus tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste jaoks lähtuvalt nende kogemusest

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastusevariantide vahel huumori tähenduse kohta ilmnenu statistiliselt olulised erinevused arvatuna χ^2 -testiga kahe uuritavate grupi hinnangute vahel. Nimelt, enamuse tavakooli õpilaste (82%) ja üle poole HEV kooli õpilaste (66%) jaoks oli huumor suhtlemise ja õppimise vahend ning sagedamini oli huumor õppimist segav vahend HEV kooli õpilaste arvates (18%) võrreldes tavakooli õpilaste (8%) arvamusel. Lisaks arvasid õpilased, et huumor võib olla nende kogemustest lähtuvalt ka aja raiskamise seoses õppimisega (tabel 5).

Tabel 5. Huumori tähendus lähtuvalt tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste omast kogemusest

Omast kogemusest tean, et huumor on	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Suhtlemise ja õppimise vahend	160	82,05%	117	66,10%	12,41**
Segav õppimise vahend	16	8,21%	31	17,51%	7,28*
Aja raiskamine	11	5,64%	14	7,91%	ns
Täpsustasid vastust	8	4,10%	15	8,47%	ns

Märkused: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Vastust täpsustasid kokku 23 õpilast, kellest 8 olid tavakooli ja 15 olid HEV kooli õpilased, tuues välja, et huumori tähendus on positiivne tuju tõstmise ja suhtlemise vahend.

3.1.2. Huumori kasutamine klassis tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud õigesti kasutatud huumori kohta klassis

Tabelis 6 on välja toodud tavakoolide ja HEV kooli õpilaste hinnangud õigesti kasutatud huumorile klassis.

Tabel 6. Õigesti kasutatud huumori olemus klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Õigesti kasutatud huumor on klassis	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Hea	182	92,86%	146	82,02%	10,15*
Häiriv	5	2,55%	10	5,62%	ns
Mõlemat (häiriv ja ohtlik)	4	2,04%	12	6,74%	5,03*
Ohtlik	1	0,51%	2	1,12%	ns
Täpsustasid vastust	4	2,04%	8	4,49%	ns

Märkus: * $p < 0,05$

Vastustevariantidest *hea* ning *mõlemat (häiriv ja ohtlik)* ilmsid statistiliselt olulised erinevused kahe grupi uuritavate hinnangul: enamuse tavakoolide õpilaste (93%) ja suhteliselt vähemate HEV kooli õpilaste (82%) hinnangul oli positiivne huumor klassis hea, kuid HEV kooli õpilaste (7%) hinnangul oli positiivne huumor klassis sagedamini nii häiriv kui ka ohtlik võrreldes tavakoolide õpilaste (2%) hinnangutega. Lisaks tõid õpilased huumori olemusena välja vähesel määral ka huumori häirivat ja ohtlikku mõju klassis.

Vastust täpsustasid kokku 12 õpilast, kellest 4 olid tavakooli ja 8 olid HEV kooli õpilased, pidades huumorit klassis nii positiivseks kui ka negatiivseks.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori mõjule seoses õppetegevusega

Tabelis 7 on välja toodud tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori kasutamisega kaasnevatele mõjudele seoses õppimisega.

Tabel 7. Huumori kasutamisega kaasnevad mõjud tavakooli ja HEV kooli õpilaste jaoks seoses õppimisega

Kui huumorit kasutatakse klassis, siis see	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Takistab minu mõtlemist	50	25,38%	73	41,01%	10,36*
Suurendab minu õppimistahet	51	25,89%	29	16,29%	5,13*
Parendab minu arusaamist õpitavast	22	11,17%	14	7,87%	ns
Mõlemat (suurendab minu õppimistahet ja parendab arusaamist õpitavast)	53	26,90%	48	26,96%	ns
Täpsustasid vastust	21	10,66%	14	7,87%	ns

Märkus: * $p < 0,05$

Vastuse variantide *huumor takistab minu mõtlemist* ja *huumor suurendab minu õppimistahet* puhul ilmnisid statistiliselt olulised erinevused kahe uuritava grupi hinnangutes. Nimelt ilmnis, et enam HEV kooli õpilasi (41%) hindas huumori kasutamist mõtlemist takistavaks teguriks võrreldes tavakooli (25%) õpilastega ning enam tavakooli õpilasi (26%) pidas huumori kasutamist klassis õppimistahet suurendavaks teguriks võrreldes HEV kooli õpilastega (16%). Samuti arvasid õpilased üle neljandikul juhtudest, et huumori kasutamine klassis suurendab nende õppimistahet ja parandab arusaamist õpitavast.

Vastust täpsustasid kokku 35 õpilast, kellest 21 olid tavakooli ja 14 HEV kooli õpilast, kes tõid välja, et ühelt poolt huumor parandab tuju ning teiselt poolt häirib õppimist.

Huumori kasutamisega klassis kaasnevad positiivsed ja negatiivsed mõjud tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste jaoks

Tabelis 8 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori kasutamisega klassis kaasnevatele positiivsetele ja negatiivsetele mõjudele.

Tabel 8. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori kasutamisega klassis kaasnevatele positiivsetele ja negatiivsetele mõjudele

Huumori kasutamine klassis	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Lõõgastab	115	59,28%	82	46,07%	6,50*
Häirib mind vaimselt	7	3,61%	14	7,87%	ns
Segab mind	31	15,98%	35	19,66%	ns
Mõlemat (häirib mind vaimselt ja segab mind)	15	7,73%	22	12,36%	ns
Täpsustasid vastust	26	13,40%	25	14,04%	ns

Märkus: * $p < 0,05$

Vastuste analüüsist ilmnis, et tavakooli õpilaste (59%) hinnangul oli sagedamini (statistiliselt olulised erinevused) huumori kasutamisel klassis lõõgastav mõju võrreldes HEV kooli õpilaste (46%) hinnangutega. Samuti tõid nii tavakooli kui ka HEV õpilased välja selle, et huumori kasutamine klassis häirib neid vaimselt ja segab neid (vastavalt uuritavate protsent kokku: 27% ja 40%).

Vastust täpsustasid kokku 51 õpilast, kellest 26 olid tavakooli ja 25 HEV kooli õpilased, tuues välja kolm aspekti: huumor klassis vahel häirib ja vahel lõõgastab; paneb naerma ning ei häiri õpilasi.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori mõju kohta suhetele klassis

Tabelis 9 on välja toodud tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud sellele, millist mõju avaldab huumor klassis õpilaste ja õpetaja omavahelistele suhetele.

Tabel 9. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori mõjule õpilaste ja õpetaja omavahelistele suhetele

Huumori kasutamine klassis	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Aitab mul luua häid suhteid teiste õpilastega	107	54,32%	53	29,78%	23,02**
Aitab mul luua häid suhteid õpetajaga	10	5,08%	13	7,30%	ns
Mõlemat (aitab mul luua häid suhteid teiste õpilaste ja õpetajaga)	63	31,98%	72	40,45%	ns
Häirib minu keskendumisvõimet	14	7,11%	30	16,85%	8,58**
Täpsustasid vastust	3	1,51%	10	5,62%	4,69*

Märkused: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Vastuste analüüsist ilmnisid olulised erinevused kahe uuritavate grupi hinnangutes: (1) rohkem tavakooli õpilasi (54%) kui HEV kooli õpilasi (30%) märkis, et huumor aitab neil luua häid suhteid teiste õpilastega ning (2) rohkem HEV kooli õpilasi (17%) kui tavakooli õpilasi (7%) hindas, et huumor häirib nende keskendumisvõimet. Samuti arvas üle kolmandiku küsitletutest, et huumor aitab luua häid suhteid nii teiste õpilaste kui ka õpetajaga ning vähematel juhtudel (alla 8%) arvati, et huumor aitab luua häid suhteid õpetajaga.

HEV kooli õpilaste hulgas leidis võrreldes tavakooli õpilastega rohkem neid, kes soovisid täpsustada, märkides seda, et huumor klassis *ei häiri keskendumist* või *mõnikord häirib keskendumist*.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori kasutamise sagedusele klassis

Tabelis 10 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori kasutamise sageduse kohta klassis.

Tabel 10. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori kasutamise sagedusele klassis

Huumorit	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Peab kasutama klassis	98	50,26%	72	40,45%	ns
Peab kasutama klassis kogu aeg	16	8,21%	16	8,99%	ns
Ei tohiks kasutada klassis	18	9,23%	16	8,99%	ns
Mitte ükski eelpool nimetatud variant	36	18,46%	39	21,91%	ns
Täpsustasid vastust	27	13,85%	35	19,66%	ns

Selle küsimuse tavakooli ja HEV kooli õpilaste vastustest mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenud. Küsimusele huumori kasutamise sageduse kohta klassis vastasid pooled tavakooli õpilastest (50%) ja 41% HEV kooli õpilastest, et huumorit peab klassis kasutama, kusjuures ligikaudu 9% õpilastest arvas, et huumorit peab klassis kasutama kogu aeg ning ligikaudu sama protsent (9%) õpilastest leidis, et huumorit ei tohiks klassis kasutada.

Vastust täpsustasid kokku 62 õpilast, kellest 27 olid tavakooli ja 35 olid HEV kooli õpilased, tuues välja, et *huumorit võib mõnikord klassis kasutada* või selle, et *huumorit võib kasutada igal pool*.

3.1.3. Õpetajapoolse huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste eelistus õpetaja huumorimeelele

Tabelis 11 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste eelistused õpetaja huumorimeelele.

Tabel 11. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste eelistused õpetaja huumorimeelele

Mulle meeldib kui	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Õpetajal on huumorimeel	162	82,65%	132	74,58%	5,46*
Õpetaja teeb kogu aeg nalja	26	13,27%	14	7,91%	ns
Õpetaja on tõsine	5	2,55%	9	5,08%	ns
Täpsustasid vastust	3	1,53%	22	12,43%	17,67**

Märkused: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmnesid statistiliselt olulised erinevused vastusest *õpetajal on huumorimeel*, mille puhul suurele osale tavakooli õpilastele (83%) võrreldes HEV kooli õpilastega (75%) meeldis, kui õpetajal on huumorimeel. Lisaks tõid nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilased vähematel juhtudel ühelt poolt välja, et õpilastele meeldib, kui õpetaja teeb kogu aeg nalja (vastavalt: 13% ja 8%) ning teiselt poolt täheldati, et õpilastele meeldib, kui õpetaja on tõsine (vastavalt: 3% ja 5%).

Vastust täpsustasid kokku 25 õpilast, kellest 3 olid tavakooli ja 22 HEV kooli õpilased. Nad ütlesid täpsustades, et neile meeldib, kui õpetaja on nii tõsine, kuid samal ajal on tal ka huumorimeel.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste tunni teemast arusaamise seos õpetajapoolse huumoriga

Tabelis 12 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud tunni teemast arusaamisele seoses õpetajapoolse huumoriga.

Tabel 12. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste tunni teemast arusaamise seos õpetajapoolse huumoriga

Ma saan tunni teemast aru kui	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Õpetaja teeb tunni lõbusaks	175	89,29%	123	69,10%	23,47**
Õpetaja annab tundi, olles ise tõsine	7	3,57%	28	15,73%	16,26**
Õpetaja teeb kogu aeg tunnis nalja	12	6,12%	8	4,49%	ns
Täpsustasid vastust	2	1,02%	19	10,67%	16,40**

Märkus: ** $p < 0,01$

Vastuse variantide *õpetaja teeb tunni lõbusaks* ja *õpetaja annab tundi, olles ise tõsine* puhul ilmnesid statistiliselt olulised erinevused kahe uuritava grupi hinnangutes – rohkem tavakooli õpilasi (89%) kui HEV kooli õpilasi (69%) arvas, et saab tunni teemast aru, kui õpetaja teeb tunni lõbusaks, kuid rohkem HEV kooli õpilasi (16%) kui tavakooli õpilasi (4%) arvas, et saab tunni teemast aru, kui õpetaja on tundi andes tõsine.

Vastust täpsustas kokku 21 õpilast, kellest 2 olid tavakooli ja 19 HEV kooli õpilased, selgitades, et õpetaja teeb tunni lõbusaks siis, kui on ise tõsine ja selgitab õpetatavat.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste tunnis mugavalt tundmise seos õpetajapoolse huumoriga

Tabelis 13 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang sellele, kui mugavalt nad end tunnis tunnevad, kui õpetaja kasutab klassis huumorit.

Tabel 13. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste tunnis mugavalt tundmise seos õpetajapoolse huumoriga

Ma tunnen end tunnis olles mugavalt, kui	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Õpetajal on huumorimeel	185	94,87%	146	83,43%	13,66**
Õpetaja on tõsine	5	2,56%	10	5,71%	ns
Õpetaja ei naera ega naerata	2	1,03%	3	1,71%	ns
Täpsustasid vastust	3	1,54%	17	9,71%	11,96**

Märkus: ** $p < 0,01$

Uurimistulemustest ilmnest, et rohkem tavakooli õpilasi (95%) kui HEV kooli õpilasi (83%) tunneb end tunnis mugavalt, kui õpetajal on huumorimeel (statistiliselt olulised erinevused), kusjuures vähesed tavakooli ja HEV kooli õpilased märkisid, et nad tunnevad end tunnis mugavalt kui õpetaja on tõsine (vastavalt: 3% ja 6%) või kui õpetaja ei naera ega naerata (vastavalt: 1% ja 2%).

Vastust täpsustasid kokku 20 õpilast, kellest 3 olid tavakooli ja 17 HEV kooli õpilast, märkides, et nad tunnevad end tunnis mugavalt, kui *õpetaja on tõsine, aga tal on ka huumorimeel*.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang tunni teema huvitavusele seoses õpetajapoolse huumoriga

Tabelis 14 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud tunni huvitavaks tegemisele seoses õpetajapoolse huumoriga.

Tabel 14. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang tunni huvitavusele seoses õpetajapoolse huumoriga

Õpetaja, kes teeb nalja	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Muudab mind tunni teemast huvitatuks	89	45,41%	43	24,43%	17,82**
Tunnis on mõnus olla	53	27,04%	50	28,41%	ns
Mõlemat (muudab mind tunni teemast huvitatuks ja tema tunnis on mõnus olla)	52	26,53%	74	42,05%	9,97**
Muudab minu jaoks tunni teema igavaks	2	1,02%	5	2,84%	ns
Täpsustasid vastust	0	0	4	2,27%	ns

Märkus: ** $p < 0,01$

Rohkemate tavakooli õpilaste (45%) kui HEV kooli õpilaste (24%) hinnangul muudab nalja tegev õpetaja neid tunni teemast huvitatuks (olulised erinevused vastavate näitajate vahel). Samal ajal märkisid HEV kooli õpilased (42%) sagedamini (statistiliselt olulised erinevused) kui tavakooli õpilased (27%), et nalja tegeva õpetaja tunnis on mõnus olla ja see muudab tunni teema huvitavaks. Lisaks arvas ligi neljandik õpilastest, et nalja tegeva õpetaja tunnis on mõnus olla vastukaaluks arvamusele (alla 3%), et nalja tegeva õpetaja tunnis on igav olla.

Vastust täpsustasid 4 HEV õpilast, kes vastasid näiteks, et *tunnis nalja tegev õpetaja paneb teda ainet vihkama ja näitab seda, milline õpetaja on.*

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumorile seoses suhtlemisega

Tabelis 15 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumorimeelega õpetaja mõju kohta seoses suhtlemisega.

Tabel 15. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang huumorimeelega õpetaja mõjule seoses suhtlemisega

Huumorimeelega õpetaja tunnis	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Julgustatakse mind õpetajaga suhtlema	77	39,29%	41	23,43%	10,72**
Julgustatakse mind väljendama oma ideid	94	47,96%	70	40%	ns
Ei julgustata mind tunnist osa võtma ega ideid väljendama	6	3,06%	11	6,29%	ns
On mul kerge spikerdada	17	8,67%	14	8%	ns
Täpsustasid vastust	2	1,02%	39	22,29%	42,53**

Märkus: ** $p < 0,01$

Uurimusest ilmneseid statistiliselt olulised erinevused kahe uuritavate grupi hinnangutes seoses sellega, kuivõrd huumorimeelega õpetaja julgustab õpilasi endaga suhtlema. Nimelt, vähemate HEV kooli õpilaste (23%) kui tavakooli õpilaste (39%) arvates julgustatakse neid huumorimeelse õpetajaga tunnis suhtlema. Lisaks arvas üle 40% uuritavatest, et huumorimeelega õpetaja tunnis julgustatakse neid väljendama oma ideid vastukaaluks vähestele (alla 6%) uuritavatele, kes arvasid, et huumorimeelega õpetaja ei julgusta neid tunnis väljendama oma ideid.

Vastust täpsustasid kokku 41 õpilast, kellest 2 olid tavakooli ja 39 HEV kooli õpilast, kes väljendasid arvamust, et huumorimeelega õpetaja tunnis julgustatakse neid väljendama nii oma ideid kui ka õpetajaga suhtlema.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumorimeelega õpetaja hindamise kohta

Tabelis 16 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud, kuidas õpilased hindavad huumorimeelega õpetajat.

Tabel 16. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumorimeelega õpetaja hindamise kohta

Huumorimeelega õpetajat õpilased	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Austavad	97	49,49%	61	34,66%	8,35*
Hindavad kõrgelt	40	20,41%	17	9,66%	8,26*
Mõlemat (austavad ja hindavad kõrgelt)	52	26,53%	79	44,89%	13,70*
Ei austa	6	3,06%	12	6,82%	ns
Arvavad, et ta peaks vallandatama	0	0%	1	0,57%	ns
Täpsustasid vastust	1	0,51%	6	3,41%	4,22**

Märkused: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmnemise statistiliselt olulised erinevused kahe uuritavata grupi vahelistes hinnangutes: (1) rohkem tavakooli õpilasi kui HEV kooli õpilasi hindas huumorimeelega õpetajat kõrgelt (vastavalt 49% versus 35%) ja austas (vastavalt: 20% versus 10%) teda ning (2) rohkem HEV kooli õpilasi kui tavakooli õpilasi hindas huumorimeelega õpetajat nii kõrgelt kui ka austas teda (vastavalt: 45% versus 27%), kusjuures mitteaustusväärseks pidas huumorimeelega õpetajat vaid alla 7% uuritavatest.

Vastust täpsustasid 6 HEV kooli õpilast, kes täpsustasid, et ei tea, mida teised õpilased arvavad huumorimeelega õpetajatest, aga nemad hindavad sellist õpetajat kõrgelt.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud õpetaja poolt kasutatavate huumori viiside kohta

Tabelis 17 on välja toodud tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud, milliseid huumori viise õpetajad tunnis kasutatavad.

Tabel 17. Õpetaja poolt kasutatavad huumori viisid tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Õpetaja, kes teeb tunnis nalja, kasutab selleks	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Anekdoote	153	77,67%	121	67,98%	ns
Naljajutte	130	65,99%	126	70,79%	ns
Kehakeelt	96	48,73%	56	31,46%	4,95*
Miimikat	81	41,12%	50	28,09%	ns
Naljakat kõnemaneeeri	78	39,59%	61	34,27%	ns
Žeste	69	35,03%	45	25,28%	ns
Naljavideoid või naljafilme	66	33,50%	73	41,01%	ns
Sõnade mängu	59	29,95%	49	27,53%	ns
Naljapilte	50	25,38%	51	28,65%	ns
Naljahelised ja -hääli	45	22,84%	40	22,47%	ns
Mõistatusi	44	22,34%	51	28,65%	ns
Karikatuure	41	20,81%	21	11,80%	ns
Rollimänge	36	18,27%	30	16,85%	ns
Naljaluuletusi	34	17,26%	34	19,10%	ns
Naljahäälitsusi	30	15,23%	39	21,91%	ns
Koomikseid	26	13,20%	16	8,99%	ns
Pantomiimi	14	7,11%	14	7,87%	ns

Märkus: * $p < 0,05$

Vastustest ilmnes, et üle 60% juhtudest arvasid nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilased, et õpetaja, kes teeb tunnis nalja, kasutab selleks nii anekdoote kui ka naljajutte, kuid rohkemate tavakooli õpilaste (49%) arvates kui HEV õpilaste (31%) arvates kasutas õpetaja tunnis nalja tegemiseks kehakeelt. Teiste vastusevariantide puhul olulisi erinevusi kahe uuritavate grupi hinnangutes ei ilmnunud ning arvati, et kolmandikul kuni neljandikul juhtudest kasutab õpetaja veel tunnis nalja tegemiseks miimikat, naljakat kõnemaneeeri, žeste, naljavideoid/naljafilme, sõnade mängu, naljapilte, naljahelised/naljahääli ja mõistatusi.

3.2. Kvalitatiivsete andmete analüüs

Selles töö osas antakse ülevaade kvalitatiivse uurimuse osa tulemustest.

3.2.1. Huumori tähendus tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Intervjuuvastuste analüüsile tuginedes antakse ülevaade, millise hinnangu andsid õpilased huumori tähendusele.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida huumor Sinu arvates*

tähendab? on välja toodud tabelis 18. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 57 mainingut, millest moodustati kokku 4 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahel uuritavate grupil (tavakooli õpilased ja HEV õpilased) on toodud tabelis 18.

Tabel 18. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori tähendusele: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumor tähendab nalja, nalja tegemist, positiivset huumorit	15	62,5%	21	63,64%	ns
Huumor tähendab nalja tegemist, mis on negatiivne	0	0%	2	6,06%	ns
Huumor tähendab nii positiivset kui ka negatiivset nalja tegemist	1	4,17%	4	12,12%	ns
Huumor tähendab naljakat olukorda	8	33,33%	6	18,18%	ns
Kokku	24	100%	33	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *huumor tähendab nalja, nalja tegemist, positiivset huumorit*, millele järgneid kategooriad *huumor tähendab naljakat olukorda*, *huumor tähendab nii positiivset kui ka negatiivset nalja tegemist* ja *huumor tähendab nalja tegemist, mis on negatiivne*, kusjuures statistiliselt olulisi erinevusi kahe uuritava valimi puhul seoses kategooriate esinemissagedusega ei ilmnenu. Seega huumori tähendus nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilaste arvates oli eelkõige seotud positiivse huumoriga – nali ja nalja tegemine ning naljakas olukord.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori mõjule

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kuidas huumori kasutamine võiks Sinu arvates inimest mõjutada?* on välja toodud tabelis 19. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 67 mainingut, millest moodustati kokku 3 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kahel uuritavate grupil on kategooriate lõikes toodud tabelis 19.

Tabel 19. Huumori positiivne ja negatiivne mõju tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumori kasutamisel on positiivne mõju	8	44,44%	33	67,35%	ns
Huumori kasutamisel on kahjulik mõju	2	11,11%	9	18,37%	ns
Huumori kasutamisel on vahel positiivne, vahel kahjulik mõju	8	44,44%	7	14,28%	6,89**
Kokku	18	100%	49	100%	

Märkused: *f* – mainingute sagedus; ** $p < 0,01$

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *huumori kasutamisel on positiivne mõju*, millele järgneid kategooriad *huumori kasutamisel on vahel positiivne, vahel kahjulik mõju* ja *huumori kasutamisel on kahjulik mõju*. Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmnemid statistiliselt olulised erinevused kategooria *huumori kasutamisel on vahel positiivne, vahel kahjulik mõju* esinemissagedustes tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul. Seda kategooriat esines tavakooli õpilastel sagedamini kui HEV kooli õpilastel. Mõlemate uuritavate gruppide hinnangul oli huumoril eelkõige positiivne, vähem negatiivne mõju. Seega huumori kasutamisel oli nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilaste arvates eelkõige positiivne mõju inimesele, kusjuures tavakooli õpilased tunnistasid sagedamini kui HEV kooli õpilased, et huumori kasutamisel võib olla nii positiivne kui ka kahjulik mõju inimesele.

Huumori kasutamise kasulik või kahjulik mõju tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kui keegi kasutab huumorit, siis kas huumori kasutamine võib olla kasulik? Kas huumori kasutamine võib olla kahjulik? Või hoopis nii kasulik kui ka kahjulik mõlemat?* on välja toodud tabelis 20. Selle küsimuse mainingute sagedustes protsentides tavakooli ja HEV kooli õpilaste arvamustele tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 85 mainingut, millest moodustati kokku 3 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 20.

Tabel 20. Huumori kasutamise kasulik või kahjulik mõju tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumori kasutamisel on kasulik mõju	12	37,5%	20	37,74%	ns
Huumori kasutamisel on kahjulik mõju	11	34,38%	20	37,74%	ns
Huumori kasutamisel on vahel kasulik ja vahel kahjulik mõju	9	28,13%	13	24,53%	ns
Kokku	32	100%	53	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Mõlema grupi puhul esines kõige sagedamini kategooria *huumori kasutamisel on kasulik mõju*, millele järgnesid kategooriad *huumori kasutamisel on kahjulik mõju* ning *huumori kasutamisel on vahel kasulik ja vahel kahjulik mõju*. HEV kooli õpilaste mainingute sagedus kategoorias *huumori kasutamisel on kasulik mõju* ning kategoorias *huumori kasutamisel on kahjulik mõju* oli sama. Seega nii tavakooli kui HEV kooli õpilaste arvates on huumoril inimesele nii kasulik kui ka kahjulik mõju. Sarnaselt oli neis kategooriates tavakooli õpilaste mainingute sagedus peaaegu sama.

3.2.2. Huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Intervjuuvastuste analüüsile tuginedes antakse ülevaade, millise hinnangu andsid õpilased huumori kasutamisele klassis.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori positiivsele ja negatiivsele mõjule seoses õppetegevusega

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kas huumori kasutamine klassis pigem segab või soodustab Sinu õppimist?* on välja toodud tabelis 21. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 51 mainingut, millest moodustati kokku 3 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kahel uuritavate grupil on kategooriate lõikes toodud tabelis 21.

Tabel 21. Huumori kasutamise positiivne ja negatiivne mõju õppetegevusele tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumori kasutamine klassis segab õppimist	4	16%	13	50%	6,63*
Huumori kasutamine klassis soodustab õppimist	16	64%	9	34,62%	4,40*
Huumori kasutamine klassis nii soodustab kui ka takistab õppimist	5	20%	4	15,38%	ns
Kokku	25	100%	26	100%	

Märkused: *f* – mainingute sagedus; * $p < 0,05$

Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmnedid statistilised olulised erinevused kategooria *huumori kasutamine klassis segab õppimist* ja *huumori kasutamine klassis soodustab õppimist* esinemissageduses tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul. HEV kooli õpilaste hinnangul segas huumori kasutamine klassis rohkem õppimist võrreldes tavakooli õpilaste arvamusega. Kusjuures tavakooli õpilaste hinnangul huumori kasutamine klassis soodustas õppimist võrreldes HEV kooli õpilastega. Seega märkisid tavakooli õpilased sagedamini huumori kasutamise positiivset mõju oma õpitegevusele klassis ja HEV kooli õpilased tõid sagedamini välja huumori negatiivse mõju oma õpitegevusele klassiruumis.

Huumori kasutamise positiivne ja negatiivne mõju klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see on Sinu arvates hea? Või häiriv ja segav? Või mõlemat?* on välja toodud tabelis 22. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 61 mainingut, millest moodustati kokku 3 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahel uuritavate grupil on toodud tabelis 22.

Tabel 22. Huumori kasutamise positiivne ja negatiivne mõju klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumori kasutamine klassis on positiivne	9	37,5%	12	32,43%	ns
Huumori kasutamine klassis on häiriv ja segav	8	33,33%	15	40,54%	ns
Huumori kasutamine klassis on nii positiivne kui ka häiriv ja segav	7	29,17%	10	27,03%	ns
Kokku	24	100%	37	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Selle küsimuse mainingute sagedustes protsentides tavakooli ja HEV kooli õpilaste arvamustele tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenu. HEV kooli õpilaste puhul oli mainingute esinemissagedus suhteliselt suurem kategoorias *huumori kasutamine klassis on häiriv ja segav*. Samas tavakooli õpilaste puhul oli mainingute esinemissagedus suhteliselt suurem kategoorias *huumori kasutamine klassis on positiivne*. Intervjuude mainingute esinemissagedusest ilmnnes, et kolmandiku tavakooli õpilaste hinnangul on huumori kasutamine klassis häiriv ja segav. Seega nii tava kui ka HEV kooli õpilaste arvates oli huumori kasutamisel klassis nii positiivne kui ka häiriv ja segav mõju.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumori mõjule seoses õppetegevusega

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see takistab Sinu mõtlemist ja arusaamist õpitavast? Või suurendab Sinu mõtlemistahet ja parandab Sinu arusaamist õpitavast?* on välja toodud tabelis 23. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 46 mainingut, millest moodustati kokku 4 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kahel uuritavate grupil on kategooriate lõikes toodud tabelis 23.

Tabel 23. Huumori kasutamise ja kaasnevad mõjud tavakooli ja HEV kooli õpilaste jaoks seoses õppimisega: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumori kasutamine klassis takistab mõtlemist ja arusaamist õpitavast	5	21,74%	16	69,57%	10,60*
Huumori kasutamine klassis parendab arusaamist õpitavast	15	65,22%	4	17,39%	10,85**
Vahel huumori kasutamine klassis takistab ja vahel parendab mõtlemist ja arusaamist õpitavast	1	4,35%	2	8,70%	ns
Huumor kasutamine ei mõjuta mõtlemist ja arusaamist õpitavast	2	8,70%	1	4,35%	ns
Kokku	23	100%	23	100%	

Märkused: *f* – mainingute sagedus; * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

HEV kooli õpilaste puhul oli mainingute esinemissagedus kõige suurem kategoorias *huumori kasutamine klassis takistab mõtlemist ja arusaamist õpitavast*. Samas tavakooli õpilaste puhul oli mainingute esinemissagedus suurem kategoorias *huumori kasutamine klassis parendab arusaamist õpitavast*. Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmneseid statistiliselt olulised erinevused kategooriate *huumori kasutamine klassis takistab mõtlemist ja arusaamist õpitavast* ning *huumori kasutamine klassis parendab arusaamist õpitavast* esinemissagedustes tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul. Selle küsimuse vastustest selgus, et HEV kooli ja tavakooli õpilased hindavad huumori kasutamist klassis erinevalt.

Huumori kasutamise mõju suhete loomisele teiste õpilastega tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see aitab Sul luua häid suhteid teiste õpilastega?* on välja toodud tabelis 24.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 28 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 24.

Tabel 24. Huumori kasutamise mõju suhete loomisele teiste õpilastega tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumori kasutamine aitab luua häid suhteid teiste õpilastega	12	100%	11	68,75%	ns
Huumori kasutamine ei aita luua häid suhteid teiste õpilastega	0	0%	5	31,25%	ns
Kokku	12	100%	16	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Selle küsimuse mainingute sagedustes protsentides tavakooli ja HEV kooli õpilaste arvamustele tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *huumori kasutamine aitab luua häid suhteid teiste õpilastega*. Lähtudes mainingute esinemissagedusest saab järeldada, et huumori kasutamine, nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilaste arvates, pigem aitab luua häid suhteid teiste õpilastega.

Huumori kasutamise mõju suhete loomisele õpetajatega tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see aitab Sul luua häid suhteid õpetajatega?* on välja toodud tabelis 25. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 37 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kahel uuritavate grupil on kategooriate lõikes toodud tabelis 25.

Tabel 25. Huumori kasutamise mõju suhete loomisele õpetajatega tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumori kasutamine aitab luua häid suhteid õpetajatega	13	81,25%	10	47,62%	4,37*
Huumori kasutamine ei aita luua häid suhteid õpetajatega	3	18,75%	11	52,38%	4,37*
Kokku	16	100%	21	100%	

Märkused: *f* – mainingute sagedus; * $p < 0,05$

Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmneseid statistiliselt olulised erinevused kategooriate *huumori kasutamine aitab luua häid suhteid õpetajatega* ja *huumori kasutamine ei aita luua häid suhteid õpetajatega* lõikes.

Üle poolte (52%) HEV kooli õpilaste ja viiendiku (20%) tavakooli õpilaste mainingute esinemissageduse järgi ei aita huumori kasutamine luua häid suhteid õpetajatega. Samas üle kolmveerandi (81%) tavakooli õpilaste ja alla poolte (48%) HEV kooli õpilaste mainingute esinemissageduse järgi aitab huumori kasutamine luua häid suhteid õpetajatega.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori kasutamise sagedusele klassis

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas huumorit peaks klassis kasutama?* on välja toodud tabelis 26.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 46 mainingut, millest moodustati kokku 4 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 26.

Tabel 26. Huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumorit peaks klassis kasutama	13	72,22%	12	42,86%	ns
Vahel võib huumorit klassis kasutada, kui on tegu hea naljaga	4	22,22%	7	25%	ns
Huumorit ei tohiks kasutada klassis	1	5,56%	5	17,86%	ns
Huumorit ei tohiks klassis kasutada, sest see häirib ja segab õppimist	0	0%	4	14,29%	ns
Kokku	18	100%	28	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Selle küsimuse mainingute sagedustes protsentides tavakooli ja HEV kooli õpilaste arvamustele tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *huumorit peaks klassis kasutama*, millele järgnes kategooria *vahel võib huumorit klassis kasutada, kui on tegu hea*

naljaga. Selle küsimuse vastustest saab järeldada, et huumorit peaks klassis kasutama pigem tavakooli õpilaste arvates – ligi kolmveerandi (72%) tavakooli õpilaste mainingute esinemissageduse järgi.

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas huumorit peaks kasutama klassis kogu aeg?* on välja toodud tabelis 27.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 41 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 27.

Tabel 27. Huumori kasutamise sagedus tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Huumorit ei tohiks kasutada klassis kogu aeg	10	58,82%	17	70,83%	ns
Huumorit võib kasutada klassis mõnikord	7	41,18%	7	29,17%	ns
Kokku	17	100%	24	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Mõõdetuna χ^2 -testiga ei ilmnenud statistiliselt olulisi erinevusi kategooriate vahel. Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *huumorit ei tohiks kasutada klassis kogu aeg*. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste arvates ei tohiks huumorit klassis kasutada kogu aeg, kusjuures antud kategooria mainingute esinemissagedus oli suhteliselt suurem HEV õpilaste puhul. Kategooria *huumorit võib kasutada klassis mõnikord* mainingute esinemissagedus on mõlema grupi puhul suhteliselt sama. Seega nii tavakooli kui ka HEV õpilaste arvates ei peaks huumorit kasutama klassis kogu aeg, vaid pigem mõnikord.

3.2.3. Õpetajapoolse huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

Intervjuuvastuste analüüsile tuginedes antakse ülevaade, milline oli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumori kasutamisele klassis.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetaja huumorimeele olemasolule

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kas Sulle meeldib, kui õpetajal on huumorimeel või kui ta on tõsine?* on välja toodud tabelis 28.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 45 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 28.

Tabel 28. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetaja huumorimeele olemasolule: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Meeldib, kui õpetajal on huumorimeel	13	81,25%	21	72,41%	ns
Meeldib, kui õpetaja on tõsine	3	18,75%	8	27,59%	ns
Kokku	16	100%	29	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Selle küsimuse mainingute sagedustes protsentides kahe grupi arvamusel tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *meeldib, kui õpetajal on huumorimeel*. Samas rohkem kui veerandi (28%) HEV kooli õpilaste ja ligi viiendiku (19%) tavakooli õpilaste mainingute esinemissageduse järgi meeldib õpilastele, kui õpetaja on tõsine.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumori kasutamise sagedusele klassis

Kahe uuritava grupi õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kas Sulle meeldib, kui õpetaja teeb kogu aeg klassis nalja?* on välja toodud tabelis 29.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 31 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kahel uuritavate grupil on kategooriate lõikes toodud tabelis 29.

Tabel 29. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumori kasutamise sagedusele klassis: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Meeldib, kui õpetaja teeb klassis vahel nalja	15	88,24%	15	100%	ns
Meeldib, kui õpetaja teeb kogu aeg klassis nalja	2	11,76%	0	0%	ns
Kokku	17	100%	15	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Selle küsimuse mainingute sagedustes protsentides kahe grupi arvamustele tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenud.

HEV kooli õpilaste mainingute esinemissageduse järgi esines ainult kategooria *meeldib, kui õpetaja teeb klassis vahel nalja*, sama kategooria mainingute esinemissagedus oli samuti kõige suurem tavakooli õpilaste puhul. Tavakooli õpilaste mainingute esinemissageduse kohaselt meeldib mõnele õpilasele, kui õpetaja teeb klassis kogu aeg nalja.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste tunni teemast arusaamise seos õpetajapoolse huumoriga

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas Sina saad tunni teemast aru siis, kui õpetaja teeb tunni lõbusaks või siis, kui ta on tõsine?* on välja toodud tabelis 30. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 47 mainingut, millest moodustati kokku 4 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kahel uuritavate grupil on kategooriate lõikes toodud tabelis 30.

Tabel 30. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste tunni teemast arusaamise seos õpetajapoolse huumoriga: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Saan tunni teemast aru, kui õpetaja teeb tunnis nalja	13	72,22%	17	58,62%	ns
Saan tunni teemast aru, kui õpetaja on tõsine	1	5,56%	9	31,03%	4,30*
Saan tunni teemast aru, kui õpetaja teeb tunnis nii nalja kui on ka tõsine	3	16,67%	0	0%	ns
Tunni teemast arusaamine sõltub õppeainest	1	5,88%	1	5,26%	ns
Kokku	18	100%	29	100%	

Märkused: *f* – mainingute sagedus; * $p < 0,05$

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *saan tunni teemast aru, kui õpetaja teeb tunnis nalja*. Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmnedid statistiliselt olulised erinevused kategooria *saan tunni teemast aru, kui õpetaja on tõsine* esinemissagedustes tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul. Võrreldes HEV kooli õpilaste ja tavakooli õpilaste maininguid, ilmned, et HEV kooli õpilased saavad tunni teemast aru, kui õpetaja on tõsine, erinevalt tavakooli õpilastest, kes arvasid sagedamini, et saavad tunni teemast aru, kui õpetaja teeb tunnis nalja.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste tunni teemast arusaamise seos õpetajapoolse pideva huumoriga

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas Sina saad tunni teemast aru, kui õpetaja teeb kogu aeg tunnis nalja?* on välja toodud tabelis 31.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 35 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategoariat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 31.

Tabel 31. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang tunni teemast arusaamisele seoses õpetajapoolse pideva huumoriga: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Saan tunni teemast aru, kui õpetaja teeb kogu aeg tunnis nalja	1	6,25%	2	10,53%	ns
Ei saa tunni teemast aru, kui õpetaja teeb kogu aeg tunnis nalja, sest see segab õppimist ja keskendumist	15	93,75%	17	89,47%	ns
Kokku	16	100%	19	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Mõõdetuna χ^2 -testiga ei ilmnenud statistiliselt olulisi erinevusi kategooriate vahel. Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *ei saa tunni teemast aru, kui õpetaja teeb kogu aeg tunnis nalja, sest see segab õppimist ja keskendumist*. Sellest küsimusest võib mainingute esinemissagedusest järeldada, et enamikele intervjuueritavatele on teemast arusaamiseks oluline, et õpetaja ei teeks kogu aeg tunnis nalja.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste tunnis mugavalt tundmise seos õpetajapoolse huumoriga

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas Sina tunned ennast tunnis mugavalt siis, kui õpetaja teeb tunnis nalja või siis, kui ta ei naera ega naerata?* on välja toodud tabelis 32.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 36 mainingut, millest moodustati kokku 4 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 32.

Tabel 32. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang tunnis mugavalt tundmise seosele õpetajapoolse huumoriga: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Tunnen ennast tunnis mugavalt, kui õpetajal on huumorimeel	9	52,94%	15	78,95%	ns
Tunnen ennast tunnis mugavalt, kui õpetaja naerab ja naeratab	6	35,29%	3	15,79%	ns
Tunnen ennast tunnis mugavalt, kui õpetaja on tõsine (ei naera ega naerata)	1	5,88%	0	0%	ns
Tunnen ennast tunnis mugavalt, kui õpetaja teeb vahel nalja ja vahel on tõsine	1	5,88%	1	5,26%	ns
Kokku	17	100%	19	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *tunnen ennast tunnis mugavalt, kui õpetajal on huumorimeel*. HEV kooli õpilaste mainingute esinemissagedus antud kategoorias oli suurem kui tavakooli õpilastel, kuid statistiliselt olulisi erinevusi ei esinenud. Samuti väljendasid uuritud õpilased arvamust, et tunnevad end tunnis mugavalt, kui õpetaja naerab ja naeratab.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang tunni teema huvitavusele seoses õpetajapoolse huumoriga

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas õpetaja, kes teeb tunnis nalja, teeb tunni teema huvitavaks või igavaks?* on välja toodud tabelis 33.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 36 mainingut, millest moodustati kokku 3 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 33.

Tabel 33. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang tunni teema huvitavusele seoses

õpetajapoolse huumoriga: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Kui õpetaja teeb tunnis nalja, siis teeb see tunni teema huvitavaks	13	92,86%	16	72,73%	ns
Kui õpetaja teeb tunnis nalja, siis teeb see tunni teema igavaks	0	0%	5	22,73%	ns
Õpetajapoolne nalja tegemine või mitte tegemine ei mõjuta tunni teemat	1	7,14%	1	4,55%	ns
Kokku	14	100%	22	100%	

 Märkus: *f* – mainingute sagedus

Mõlema grupi puhul esines kõige sagedamini kategooria *kui õpetaja teeb tunnis nalja, siis teeb see tunni teema huvitavaks*. HEV kooli õpilaste mainingute esinemissagedus antud kategoorias oli suhteliselt suurem kui tavakooli õpilastel, kusjuures olulisi erinevusi ei ilmnenud. Kategoorias *kui õpetaja teeb tunnis nalja, siis teeb see tunni teema igavaks* avaldasid arvamust (5 mainingut) ainult HEV kooli õpilased. Seega kahe uuritava grupi mainingute esinemissageduse järgi on tunni teema huvitavam, kui õpetaja teeb tunnis nalja.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumorile seoses oma ideede ja mõtete väljendamisega

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas õpetaja, kes teeb tunnis nalja, julgustab või takistab Sul tunnis välja ütleva oma ideid ja mõtteid?* on välja toodud tabelis 34.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 44 mainingut, millest moodustati kokku 4 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 34.

Tabel 34. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumorile seoses oma ideede ja mõtete väljendamisega: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Õpetaja, kes teeb tunnis nalja julgustab väljendama oma ideid ja mõtteid	12	70,59%	18	66,67%	ns
Õpetaja, kes teeb tunnis nalja, ei julgusta väljendama oma ideid ja mõtteid	2	11,76%	4	14,81%	ns
Õpetaja, kes teeb tunnis nalja (sõltuvalt olukorrast), julgustab väljendama oma ideid ja mõtteid	3	17,65%	3	11,11%	ns
Õpetaja, kes teeb või ei tee tunnis nalja, ei mõjuta välja ütleva oma ideid ja mõtteid	0	0%	2	7,41%	ns
Kokku	17	100%	27	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Mõlema grupi puhul esines kõige sagedamini kategooria *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, julgustab väljendama oma ideid ja mõtteid*. Tavakooli õpilaste mainingute esinemissagedus antud kategoorias oli suhteliselt suurem, st olulisi erinevusi ei esinenud. Kategoorias *õpetaja, kes teeb või ei tee tunnis nalja, ei mõjuta välja ütleva oma ideid ja mõtteid* avaldasid arvamust (2 mainingut) ainult HEV kooli õpilased.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumorile seoses suhtlemisega Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas õpetaja, kes teeb tunnis nalja, julgustab Sind temaga suhtlema või ei julgusta Sind temaga suhtlema?* on välja toodud tabelis 35.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 32 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 35.

Tabel 35. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumorile seoses suhtlemisega: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Õpetaja, kes teeb tunnis nalja, julgustab temaga suhtlema	12	92,31%	16	84,21%	ns
Õpetaja, kes ei tee tunnis nalja, ei julgusta temaga suhtlema	1	7,69%	3	15,79%	ns
Kokku	13	100%	19	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Selle küsimuse mainingute esinemissagedustes mõlema grupi arvamusele tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenud.

Kõige sagedamini esines mõlema grupi puhul kategooria *õpetaja, kes teeb tunnis nalja julgustab temaga suhtlema*. Mainingute esinemissagedusest saab järeldada, et mõlema grupi hinnangul julgustab õpetaja, kes teeb tunnis nalja, temaga suhtlema.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumorimeelega õpetaja hindamise kohta

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs seoses mainingute esinemissagedustega kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Mida Sina arvad? Kas teised õpilased austavad ja hindavad kõrgelt huumorimeelega õpetajat või ei austa ja ei hinda kõrgelt huumorimeelega õpetajat?* on välja toodud tabelis 36. Selle küsimuse mainingute sagedustes protsentides tavakooli ja HEV kooli õpilaste arvamustele tuginedes mõõdetuna χ^2 -testiga olulisi erinevusi ei ilmnenud.

Õpilaste vastused sisaldasid kokku 30 mainingut, millest moodustati kokku 2 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes kahe uuritavate grupi kohta on toodud tabelis 36.

Tabel 36. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud huumorimeelega õpetaja hindamise kohta: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Õpilased austavad ja hindavad kõrgelt huumorimeelega õpetajat	12	85,71%	16	100%	ns
Õpilased ei austa ja ei hinda kõrgelt huumorimeelega õpetajat	2	14,29%	0	0%	ns
Kokku	14	100%	16	100%	

Märkus: *f* – mainingute sagedus

Mainingute esinemissagedusest võib järeldada, et nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilased austavad ja hindavad kõrgelt huumorimeelega õpetajat.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangud õpetaja poolt kasutatavate huumori viiside kohta

Tavakooli õpilaste ja HEV kooli õpilaste vastuste analüüs kategooriate lõikes vastates intervjuu küsimusele *Kuidas õpetaja tunnis nalja teeb? Mis Sulle on kõige rohkem meelde jäänud?* on välja toodud tabelis 37. Õpilaste vastused sisaldasid kokku 112 mainingut, millest moodustati kokku 12 kategooriat. Mainingute esinemissagedus kahel uuritavate grupil on kategooriate lõikes toodud tabelis 37.

Tabel 37. Õpetaja poolt kasutatavad huumori viisid tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul: mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes

Kategooria	Tavakooli õpilased		HEV kooli õpilased		χ^2
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Räägib naljajutte nalja tegemiseks	10	35,71%	10	11,90%	8,12**
Näitab naljapilte nalja tegemiseks	1	3,57%	9	10,71%	ns
Loeb naljakaid luuletusi nalja tegemiseks	1	3,57%	5	5,95%	ns
Näitab naljakaid videoid ja filme nalja tegemiseks	0	0%	8	9,52%	ns
Annab mõistatusi lahendada nalja tegemiseks	0	0%	6	7,14%	ns
Teeb naljakaid helisid ja hääli nalja tegemiseks	2	7,14%	3	3,57%	ns
Kasutab naljakat kõnemaneeeri nalja tegemiseks	0	0%	10	11,90%	ns
Kasutab näoväljendusi nalja tegemiseks	4	14,29%	7	8,33%	ns
Kasutab käte liigutusi nalja tegemiseks	2	7,14%	7	8,33%	ns
Kasutab kehakeelt nalja tegemiseks	3	10,71%	11	13,10%	ns
Mängib erinevaid rolle nalja tegemiseks	0	0%	5	5,95%	ns
Räägib naljakaid juhtumeid enda elust nalja tegemiseks	5	17,86%	3	3,57%	6,46*
Kokku	28	100%	84	100	

Märkused: *f* – mainingute sagedus; * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Mõõdetuna χ^2 -testiga ilmneseid statistiliselt olulised erinevused kategooriates *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, räägib naljajutte* ning *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, räägib naljakaid juhtumeid enda elust*.

Kõige sagedamini esines tavakooli õpilaste puhul kategooria *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, räägib naljajutte*, millele järgnes kategooria *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, räägib naljakaid juhtumeid enda elust*. HEV kooli õpilaste puhul esines kõige sagedamini kategooria *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, kasutab kehakeelt*, millele järgnesid kategooriad *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, kasutab naljakat kõnemaneeeri* ning kategooria *õpetaja, kes teeb tunnis nalja, räägib naljajutte*.

Lähtuvalt mainingute esinemissagedusest teeb õpetaja mõlemate uuritavate gruppide hinnangul tunnis nalja eelkõige naljajutte rääkides. Võrreldes tavakooli ja HEV kooli õpilaste

mainingute esinemissagedust, siis rohkemate HEV kooli õpilaste hinnangul kasutab õpetaja nalja tegemiseks eelkõige naljapilte ning naljakaid videoid ja filme. Samas mainitakse HEV kooli õpilaste poolt enam kui tavakooli õpilaste poolt, et õpetaja kasutab nalja tegemiseks ka kehakeelt, mõistatuste andmist ning erinevate rollide mängimist.

4. Arutelu

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli võrrelda tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnanguid huumori tähendusele ja kasutamisele klassis ning huumori kasutamisele klassis õpetaja poolt. Uuringusse kaasati Lõuna-Eesti kahe tavakooli ja kahe HEV kooli kolmanda kooliastme õpilased.

Kahe uuritavate grupi hinnanguid huumorisse uuriti lähtuvalt kolmest aspektist – huumori tähendus, huumori kasutamine klassis ning huumori kasutamine õpetaja poolt.

Magistritöös esitati kolm uurimisküsimust. Esimene uurimisküsimus oli: *Missugune on huumori tähendus tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul?*

Huumor tähendab nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilastele hinnangul, kvantitatiivsete andmete analüüsi järgi, naermist ja naeratamist, sõbralik olemist ning huumorimeele olemasolu inimestel.

Kvalitatiivsete andmete analüüsist selgus, et huumor tähendab nalja, nalja tegemist, positiivset huumorit ning naljakaid olukordi. Seega saab andmete analüüsi tulemustest järeldada, et mõlema uurimisgrupi jaoks on huumori tähendus seotud eelkõige positiivse huumoriga (naer, nali, nalja tegemine, naljakas olukord, huumorimeele olemasolu).

Sarnaselt Shiyab'i 2009 aasta küsitlusega on ka kvantitatiivsete andmete analüüsi järgi enamuse tavakooli ja HEV kooli õpilaste jaoks huumor suhtlemise ja õppimise vahend, kuid ligi viiendiku HEV kooli õpilaste hinnangul on huumor hoopis õppimist segav, sest nad tajuvad huumorit erinevalt.

Teine uurimisküsimus oli: *Missugune on tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang huumori kasutamisele klassis?*

Kvantitatiivsete andmete analüüsist selgus, et enamuse tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul on positiivne huumor klassis hea. Eelnevat tulemust kinnitavad ka Wu jt uurijate

andmed – suurem osa õpilasi eelistab positiivset huumorit (Wu *et al.*, 2023). Kindlasti ei tohiks õpilaste arvates kasutada solvavat huumorit (Berk, 1996).

Tavakooli õpilaste hinnangul on huumori kasutamisel klassis sagedamini lõõgastav mõju võrreldes HEV kooli õpilaste hinnangutega. Samas ilmnes, et võrreldes tavakoolide õpilaste hinnangutega on osade HEV kooli õpilaste arvates positiivne huumor klassis sagedamini nii häiriv kui ohtlik. Kvalitatiivsed andmed toetavad kvantitatiivseid andmeid – nii tava kui ka HEV kooli õpilaste arvates on huumori kasutamisel klassis nii positiivne kui ka häiriv ja segav mõju. Sarnaselt selle magistr töö tulemustega leiavad ka varasemad uurimused, et õpilaste hinnangul on huumoril nii tervislik kui ka psühholoogiline positiivne mõju, mis vähendab ärevust ning stressi, tõstab enesehinnangut ja motivatsiooni (Berk, 1998; Shiyab, 2009; Ziv, 1987; Whisonant, 1998).

Ankeetidest ja intervjuudest selgus, et enamik HEV kooli õpilasi hindasid huumori kasutamist mõtlemist takistavaks teguriks, seevastu tavakooli õpilased hindasid huumori kasutamist klassis hoopis õppimistahet suurendavaks teguriks. Seega, kui HEV kooli õpilaste hinnangul huumori kasutamine klassis segab õppimist, siis tavakooli õpilaste hinnangul huumori kasutamine klassis soodustab õppimist. Tulemustest saab järeldada, et tavakooli ja HEV kooli õpilased hindavad huumori mõju seoses õppetegevusega erinevalt.

Shiyab'i (2009) uurimistööst järgi usub rohkem õpilasi, et huumor suurendab nende õppeainest arusaamist ning motiveerib neid tunnis osalema ning väiksem osa usub, et huumor takistab nende mõtlemist. Õpilaste hinnangul võimaldavad humoorikad olukorrad neil ennast paremini väljendada, kartmata naeruvääristamist ja kriitikat (Golchi & Jamali, 2011).

Kvantitatiivsest andmeanalüüsist selgusid erinevused kahe uuritavate grupi hinnangutes – rohkem tavakooli õpilasi kui HEV kooli õpilasi märkis, et huumor aitab neil luua häid suhteid teiste õpilastega. Kvalitatiivsest andmeanalüüsist nähtub, et vastupidiselt tavakooli õpilastele arvasid HEV kooli õpilased, et huumori kasutamine ei aita luua häid suhteid õpetajatega. Vaatamata HEV kooli õpilaste hinnangutele, omab positiivne huumor siiski olulist rolli õpilaste ja õpetajate omavahelistes suhetes, luues ühtekuuluvustunnet, muutes omavahelise suhtlemise lähedasemaks (Shiyab, 2009; Wanzer, 2002; Whisonant, 1998; Wu *et al.*, 2023).

Kvantitatiivsetest andmetest selgus, et mõlema grupi hinnangul peaks klassis kasutama huumorit, kuid intervjuudest ilmnes, et tavakooli õpilaste jaoks on huumori kasutamine klassis olulisem. Võrreldes tavakooli õpilastega, oli rohkem HEV kooli õpilasi, kelle hinnangul häirib huumor nende keskendumisvõimet.

Teise uurimisküsimuse vastustest saab järeldada, et HEV kooli õpilaste hinnangul on huumori kasutamisel klassis nii kasulik kui ka kahjulik mõju.

Kolmas uurimisküsimus oli: *Missugune on tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumori kasutamisele klassis?*

Ankeetidest ja intervjuudest ilmnas, sarnaselt Shiyab'i (2009) uuringuga, et õpilased eelistavad huumorimeelega õpetajat. Kusjuures intervjuude mainingute esinemissageduse järgi selgus, et vähemale osale HEV kooli ja tavakooli õpilastele meeldib, kui õpetaja on tõsine.

Kvantitatiivsete andmete järgi saavad mõlema grupi õpilased tunni teemast aru, kui õpetaja teeb tunni lõbusaks, kuid kahe grupi võrdluses selgus, et väiksem osa HEV kooli õpilasi saab tunni teemast aru, kui õpetaja on tundi andes tõsine. Kvalitatiivsed andmed laiendavad eelnevat – enamikele tavakooli ja HEV kooli õpilastele on tunni teemast arusaamiseks oluline, et õpetaja ei tee tunnis kogu aeg nalja. Huumori puhul on olemas nõ taluvusepiir – õpilased ei soovi, et õpetaja kasutab õpetamisel liigselt huumorit, sest liiga palju huumorit võib õppimisele negatiivselt mõjuda (Wanzer, 2002; Whisonant, 1998).

Suurem osa tavakooli ja HEV kooli õpilasi tunneb end tunnis mugavalt, kui õpetajal on huumorimeel. Kusjuures vähesed mõlema uurimisgrupi õpilased märkisid, et nad tunnevad end tunnis mugavalt, kui õpetaja on tõsine või kui õpetaja ei naera ega naerata.

Kvantitatiivsetest andmetest tulenevalt oli rohkem tavakooli õpilasi ja vähem HEV kooli õpilasi, kelle hinnangul muudab nalja tegev õpetaja tunni teema nende jaoks huvitavamaks. Huumoriga saab vältida igavuse tekkimist tunnis, sest see hoiab õpilaste tähelepanu õpetajal ja äratab huvi õppeaine vastu (Shiyab, 2009; Skinner, 2010; Wanzer, 2002).

Kogutud andmete analüüsi tulemusel võib järeldada, et nii tavakooli kui HEV kooli õpilased hindavad kõrgelt huumorimeelega õpetajat. Sarnased tulemused selgusid ka Skinner'i (2010) ja Wanzer'i (2002) uurimustest – õpetajad, kes kasutavad oma tundides huumorit, said õpilastelt kõrgemaid hinnanguid.

Andmeanalüüsist ilmnas, et mõlema grupi õpilaste hinnangul julgustab õpetaja, kes teeb tunnis nalja, õpilasi suhtlema ning väljendama ideid. Huumorimeel on põhitegur, mis mõjutab ja soodustab õpetaja ning õpilase vahelist suhtlust, kuid negatiivse huumori kasutamine vähendab omavahelist koostööd (Wu *et al.*, 2023).

Ankeetide vastuste järgi kasutab õpetaja suurema osa mõlema grupi õpilaste hinnangul tunnis nalja tegemiseks nii anekdoote kui ka naljajutte. Vastustes märgiti, et õpetaja kasutab tunnis nalja tegemiseks samuti kehakeelt. Kolmandiku kuni neljandiku õpilaste hinnangul kasutab õpetaja tunnis nalja tegemiseks miimikat, naljakat kõnemaneeeri, žeste, naljavidoid/naljafilme, sõnademängu, naljapilte, naljaheliseid/naljahääli ning mõistatusi.

Intervjuude vastustest selgus, et tavakooli õpilaste arvates teeb õpetaja tunnis nalja, rääkides naljajutte ning naljakaid juhtumeid enda elust. Kusjuures HEV kooli õpilaste arvates teeb õpetaja tunnis nalja, kasutades kehakeelt, naljakat kõnemaneeeri ning rääkides naljajutte. Rohkemate HEV kooli õpilaste hinnangul kasutab õpetaja nalja tegemiseks eelkõige naljapilte ning naljakaid videoid ja filme. Õpilaste jaoks on huumor tõhusam, kui on kaasatud kaks või enam meelt, eriti nägemine ja kuulmine (Berk, 1996).

Magistritöö andmete analüüsist selgus, et tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul on huumoril positiivne tähendus, kuid samas on huumori kasutamisel klassis nii positiivne kui ka häiriv ja segav mõju. Mõlema uurimisgrupi õpilased hindavad kõrgelt huumorimeelega õpetajat, kuid tunni teemast arusaamiseks on oluline, et õpetaja ei tee tunnis kogu aeg nalja. Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul muudab õpetaja, kes teeb tunnis nalja, nende jaoks tunni teema huvitavamaks, julgustab neid suhtlema ning väljendama oma ideid ja mõtteid.

Erinevustena saab töö tulemustest välja tuua, et võrreldes tavakooli õpilastega tajusid HEV kooli õpilased huumorit erinevalt – õpetaja võiks tundi andes olla tõsine. HEV kooli õpilaste hinnangul võib huumoril olla ka kahjulik mõju, mis häirib nende keskendumisvõimet ja avaldab negatiivset mõju õppetegevusele. HEV kooli õpilaste hinnangul, erinevalt tavakooli õpilastest, kasutab õpetaja tunnis nalja tegemiseks eelkõige naljapilte, naljakaid videoid ja filme.

Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul on positiivne huumor klassis väärtuslik, huumori kasutamine rikastab õppetegevust, luues positiivse õpikeskkonna, kui seda kasutatakse õpilaste erisusi arvestavalt. Õpetajad peavad huumorit kasutades arvestama õpilaste individuaalsete eripäradega, sest tavakooli ja HEV kooli õpilased hindavad huumori kasutamist klassis erinevalt.

Magistritöö tugevuseks on kombineeritud uurimisviisi kasutamine. Töö piiranguna toovad autorid välja valimi piirkonna – valimisse kuulusid Lõuna-Eesti 2 tavakooli ja 2 HEV kooli õpilased. Sarnase uurimuse kordamisel võiksid valimisse kuuluda ka õpilased teistest Eesti piirkondadest.

Õpetajad saavad rakendada andmete analüüsist saadud teadmisi oma igapäevatoos – HEV kooli õpilased tajuvad ja hindavad huumorit erinevalt. Samasisulist uurimistööd ei ole varem Eestis HEV õpilaste seas läbi viidud. Huumori kasutamine klassis aitab kaasa nii tavakooli kui ka HEV kooli õpilaste akadeemilisele edukusele, personaalsele arengule ja omavahelistele suhetele.

Tänu sõnad

Töö autorid tänavad uurimises osalenud õpilasi, nende klassijuhatajaid, kooli tugispetsialiste ja juhtkonda, kes toetasid andmete kogumist. Oleme südamest tänulikud oma juhendajale Kristi Kõivule, kes igakülselt, oskuslikult ja toetavalt suunas ning juhendas antud töö kirjutamist. Täname ka tööandjaid, kolleege ja perekondi toetuse ning mõistva suhtumise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitame, et oleme koostanud käesoleva lõputöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Magistritöö kõikides osades panustasid mõlemad autorid võrdselt. Tavakooli õpilaste andmete kogumise viis läbi Kairi Rammo, HEV kooli õpilaste andmete kogumise viis läbi Anni Remmelgas.

Kairi Rammo

Anni Remmelgas

09.01.2024

Kasutatud kirjandus

- Abel, M. (2015). Huumori fenomen pedagoogikas. A. Saumets, & S. Ganina (Toim), *Tõhus õpe kõrgkoolis* (lk 176–197). Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Askildson, L. (2005). Effects of humor in the language classroom: Humor as a pedagogical tool in theory and practice. *Journal of Second Language Acquisition and Teaching*, 12, 45–61.
- Berk, R. A. (1996). Student ratings of 10 strategies for using humor in college teaching. *Journal on Excellence in College Teaching*, 7(3), 71–92.
- Bieg, S., & Dresel, M. (2018). Relevance of perceived teacher humor types for instruction and student learning. *Social Psychology of Education*, 21, 805–825.
- Bishara, S. (2023). Humor, motivation and achievements in mathematics in students with learning disabilities. *Cogent Education*, 10(1), 2162694.
- Chen, G. H., & Martin, R. A. (2007). A comparison of humor styles, coping humor, and mental health between Chinese and Canadian university students. *HUMOR International Journal of Humor Research*, 20(3), 215–234.
- Führ, M. (2002). Coping humor in early adolescence. *HUMOR International Journal of Humor Research*, 15(3), 283–304.
- Golchi, M. M., & Jamali, F. (2011). The effect of teacher's verbal humor on advanced EFL learners' classroom anxiety. *European Journal of Social Sciences*, 26(2), 185–192.
- Hugelshofer, D. S., Kwon, P., Reff, R. C., & Olson, M. L. (2006). Humour's role in the relation between attributional style and dysphoria. *European Journal of Personality*, 20(4), 325–336.
- Kaplan, R. M., & Pascoe, G. C. (1977). Humorous lectures and humorous examples: Some effects upon comprehension and retention. *Journal of Educational Psychology*, 69(1), 61.
- Kher, N., Molstad, S., & Donahue, R. (1999). Using humor in the college classroom to enhance teaching effectiveness in „dread courses“. *College Student Journal* 33(3), 400–405.
- Kriips, H., Siivelt, P., & Rajasalu, A. (2012). *Suhtlemine probleemsete õpilastega*. Tartu: Atlex.
- Laherand, M.-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Sulesepp.
- Land, P. (2021). *Huumori rakendamine hindelistes testides põhikooli II vanuseastme õpilaste hinnangutest lähtudes*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Manlongat, M. D., Castor, A. D., De Chavez, R. L., De Chavez, R. B., Evangelista, A. G. U., Panganiban, A. P. M., Malibiran, J. H., & Villanueva, M. A. M. (2021). Use of Humor as

- a Teaching Strategy in the Junior High School English Classroom. *IOER International Multidisciplinary Research Journal*, 3(4), 22–32.
- Maranik, A. (2017). *Huumori kaasamine eesti keele kui teise keele omandamisel koolieelses eas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Martin, R. A. (1998). Approaches to the sense of humor: A historical review. *The sense of humor: Explorations of a personality characteristic*, 15.
- Martin, R. A., & Ford, T. (2018). *The psychology of humor: An integrative approach*. Academic press.
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian speech recognition and transcription editing service. *Baltic Journal of Modern Computing*, 10(3), 409–421.
- Parrott, T. E. (1994). Humor as a teaching strategy. *Nurse Educator*, 19(3), 36–38.
- Pentury, H. J., & Rangka, I. B. (2020). Analyzing Students with Special Needs' Sense of Humor in Emerald School South Jakarta. *Jurnal Kependidikan: Jurnal Hasil Penelitian dan Kajian Kepustakaan di Bidang Pendidikan, Pengajaran dan Pembelajaran*, 6(2), 156–164.
- Pilt, K. (2014). *Huumori eri vormide kasutamine eesti keele õpetamisel 4. klassis*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Pirts, M. (2013). *Huumori kasutamine klassiruumis kahe tavakooli ja ühe erikooli õpilaste näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Poopuu, K. (2014). *Huumori kasutamine täiskasvanute ohutusteemalistel koolitustel koolitajate hinnangute alusel*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Saroglou, V., & Scariot, C. (2002). Humor Styles Questionnaire: Personality and educational correlates in Belgian high school and college students. *European Journal of Personality*, 16(1), 43–54.
- Shiyab, S. (2009). *Pedagogical Effect of Humor on Teaching*, Digital Stream Proceedings. https://www.academia.edu/698395/Pedagogical_Effect_of_Humor_on_Teaching
- Skinner, M. E. (2010). All joking aside: Five reasons to use humor in the classroom. *The Education Digest*, 76(2), 19.
- Ziv, A. (1987). The effect of humor on aggression catharsis in the classroom. *The Journal of psychology*, 121(4), 359–364.
- Tomingas, P. (2021). *Õpetajate suhtumine huumorisse ja selle kasutamise kogemus*

*õppetöö*s. Magistritöö. Tallinna Ülikool.

Toomiste, T. (2016). *Nalja mõistmine koolieelses eas*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.

Torok, S. E., McMorris, R. F., & Lin, W. C. (2004). Is humor an appreciated teaching tool? Perceptions of professors' teaching styles and use of humor. *College Teaching*, 14–20.

Tsukawaki, R., & Imura, T. (2022). Students' perception of teachers' humor predicts their mental health. *Psychological Reports*, 125(1), 98–109.

Viies, E. M. (2023). *Huumor (tantsu)hariduses*. Lõputöö. TÜ Viljandi kultuuriakadeemia.

Wanzer, M. (2002). Use of Humor in the classroom: The good, the bad, and the not-so-funny things that teachers say and do. *Communication for Teachers*, 116–126.

Whisonant, R. D. (1998). *The Effects of Humor on Cognitive Learning in a Computer-Based Environment*. Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University.

Wu, C. L., Huang, H. J., Chen, P. Z., & Chen, H. C. (2023). Influence of junior high school students' humor styles and perceptions of their class teachers' humor styles on teacher-student interaction. *Current Psychology*, 42(19), 16442–16450.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

Lisa 1. Ankeet

Ankeet (Pirts, 2013)

Küsimused huumori kasutamise kohta klassis tundides selles koolis, kus Sa käid.

1. Huumor tähendab:

- Naermist ja naeratamist
- Sõbralik olemist
- Huumorimeele olemasolu
- Kõike eelpool nimetatut (naermist ja naeratamist, sõbralik olemist ning huumorimeele olemasolu)
- Muu (palun täpsusta) _____

2. Õigesti kasutatud huumor on klassis:

- Hea
- Häiriv
- Ohtlik
- Mõlemat (häiriv ja ohtlik)
- Muu (palun täpsusta) _____

3. Huumoril võib olla:

- Positiivne vaimne mõju
- Tervistav mõju
- Kahjulik mõju
- Mõlemad (positiivne vaimne ja tervistav mõju)
- Muu? (palun täpsusta) _____

4. Kui huumorit kasutatakse klassis, siis see:

- Takistab minu mõtlemist
- Suurendab minu õppimistahet
- Parendab minu arusaamist õpitavast
- Mõlemat (suurendab minu õppimistahet ja parendab arusaamist õpitavast)
- Muu? (palun täpsusta) _____

5. Huumori kasutamine klassis:

- Häirib mind vaimselt
- Segab mind
- Lõõgastab
- Mõlemat (häirib mind vaimselt ja segab mind)
- Muu? (palun täpsusta) _____

6. Omast kogemusest tean, et huumor on:

- Suhtlemise ja õppimise vahend
- Aja raiskamine
- Segav õppimise vahend
- Muu? (palun täpsusta) _____

7. Huumori kasutamine klassis:

- Aitab mul luua häid suhteid teiste õpilastega
- Aitab mul luua häid suhteid õpetajatega
- Häirib minu keskendumisvõimet
- Mõlemat (aitab mul luua häid suhteid teiste õpilaste ja õpetajatega)
- Muu? (palun täpsusta) _____

8. Huumorit:

- Peab kasutama klassis
- Ei tohiks kasutada klassis
- Peab kasutama klassis kogu aeg
- Mitte ükski eelpool nimetatud variant
- Muu? (palun täpsusta) _____

9. Mulle meeldib kui:

- Õpetajal on huumorimeel
- Õpetaja on tõsine
- Õpetaja teeb kogu aeg nalja
- Muu? (palun täpsusta) _____

10. Ma saan tunni teemast aru kui:

- Õpetaja teeb tunni lõbusaks
- Õpetaja annab tundi, olles ise tõsine
- Õpetaja teeb kogu aeg tunnis nalja
- Muu? (palun täpsusta) _____

11. Ma tunnen end tunnis olles mugavalt, kui:

- Õpetajal on huumorimeel
- Õpetaja ei naera ega naerata
- Õpetaja on tõsine
- Muu? (palun täpsusta) _____

12. Õpetaja, kes teeb nalja:

- Muudab mind tunni teemast huvitatuks
- Tunnis on mõnus olla
- Muudab minu jaoks tunni teema igavaks
- Mõlemat (muudab mind tunni teemast huvitatuks ja tema tunnis on mõnus olla)
- Muu? (palun täpsusta) _____

13. Huumorimeelega õpetaja tunnis:

- On mul kerge spikerdada
- Julgustatakse mind väljendama oma ideid
- Ei julgustata mind tunnist osa võtma ega ideid väljendama
- Julgustatakse mind õpetajaga suhtlema
- Muu? (palun täpsusta) _____

14. Huumorimeelega õpetajat õpilased:

- Austavad
- Ei austa
- Hindavad kõrgelt
- Arvavad, et ta peaks vallandatama (töölt lahti laskma)
- Mõlemat (austavad ja hindavad kõrgelt)
- Muu? (palun täpsusta) _____

15. Õpetaja, kes teeb tunnis nalja, kasutab selleks:

- Anekdoote (lühikesi naljalugusid)
- Karikatuure (pilkepilte)
- Kehakeelt
- Koomikseid (tekstiga pildisarju)
- Miimikat (näoväljendusi)
- Mõistatusi
- Naljaheliseid ja -häälid
- Naljähälitsusi
- Naljajutte
- Naljakaat kõnemaneeeri (kõneviisi)
- Naljaluuletusi
- Naljapilte
- Naljaviideid või naljafilme
- Pantomiimi (tummnäidendit)
- Rollimängu
- Sõnade mängu
- Žeste (käte liigutusi)

Täna küsimustikku täitmast!

Lisa 2. Intervjuu kava

I Huumori tähendus tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

1. Mida huumor Sinu arvates tähendab?

1.1 Too mõni näide selle kohta, kui keegi klassis kasutab huumorit.

2. Kuidas huumori kasutamine võiks Sinu arvates inimest mõjutada?

2.1 Kas huumor võib olla kasulik? Kas huumor võib olla kahjulik? Või hoopis nii kasulik kui ka kahjulik mõlemat?

II Huumori kasutamine klassis tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnangul

3. Mida Sina arvad? Kas huumori kasutamine pigem segab või soodustab Sinu õppimist?

4. Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see on Sinu arvates hea? Või häiriv ja segav? Või mõlemat?

5. Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see takistab Sinu mõtlemist ja arusaamist õpitavast? Või suurendab Sinu mõtlemistahet ja parandab sinu arusaamist õpitavast?

6. Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see aitab Sul luua häid suhteid teiste õpilastega?

6.1 Kui keegi klassis kasutab huumorit, siis kas see aitab Sul luua häid suhteid õpetajatega?

7. Mida Sina arvad? Kas huumorit peaks klassis kasutama?

7.1 Mida Sina arvad? Kas huumorit peaks kasutama klassis kogu aeg?

III Tavakooli ja HEV kooli õpilaste hinnang õpetajapoolsele huumorile

8. Mida Sina arvad? Kas Sulle meeldib, kui õpetajal on huumorimeel või kui ta on tõsine?

8.1 Mida Sina arvad? Kas Sulle meeldib, kui õpetaja teeb kogu aeg klassis nalja?

9. Mida Sina arvad? Kas Sina saad tunni teemast aru siis, kui õpetaja teeb tunni lõbusaks või siis, kui ta on tõsine?

9.1 Mida Sina arvad? Kas Sina saad tunni teemast aru, kui õpetaja teeb kogu aeg tunnis nalja?

10. Mida Sina arvad? Kas Sina tunned ennast tunnis mugavalt siis, kui õpetaja teeb tunnis nalja või siis, kui ta ei naera ega naerata?

11. Mida Sina arvad? Kas õpetaja, kes teeb tunnis nalja, teeb tunni teema huvitavaks või igavaks?

12. Mida Sina arvad? Kas õpetaja, kes teeb tunnis nalja, julgustab või takistab Sul tunnis välja ütleva oma ideid ja mõtteid?

12.1 Mida Sina arvad? Kas õpetaja, kes teeb tunnis nalja, julgustab või ei julgusta Sind temaga suhtlema?

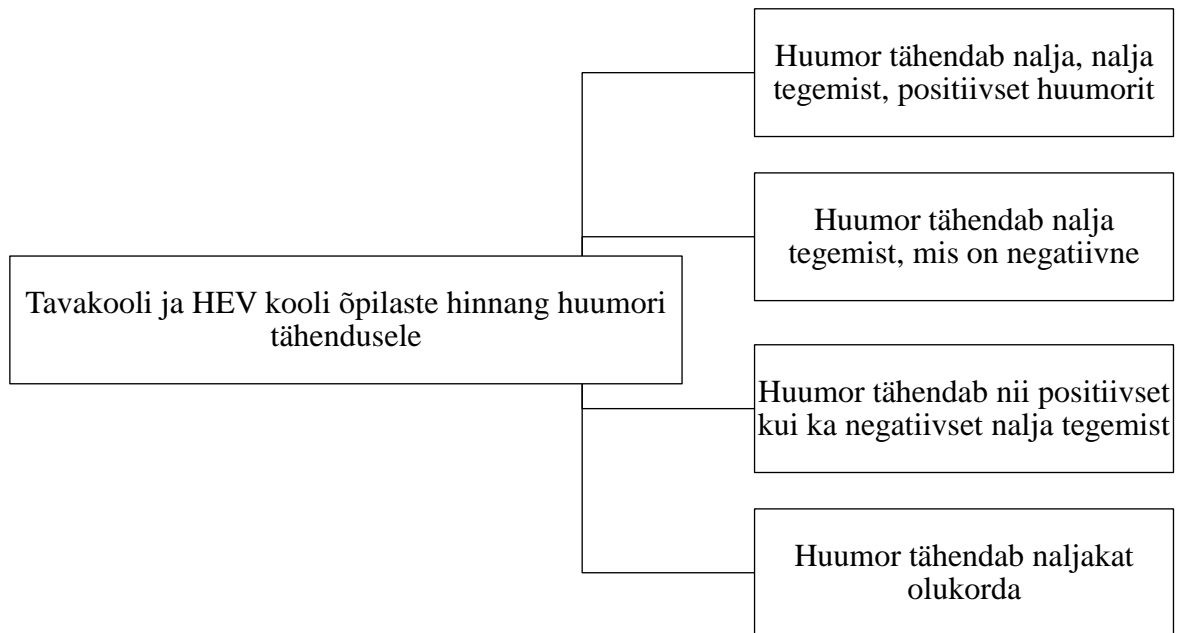
13. Mida Sina arvad? Kas teised õpilased austavad ja hindavad kõrgelt või ei austa ja ei hinda kõrgelt huumorimeelega õpetajat?

14. Mis Sulle on kõige rohkem meelde jäänud, kuidas õpetaja tunnis nalja teeb?

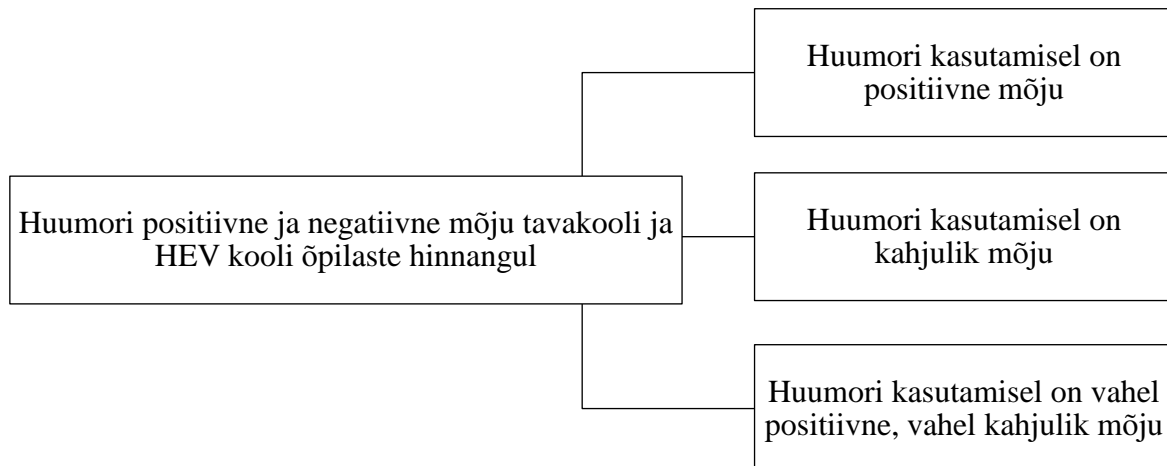
- Kas ta räägib naljajutte?
- Kas ta näitab naljapilte?
- Kas ta loeb naljakaid luuletusi?
- Kas ta näitab naljakaid videoid ja filme?
- Kas ta annab mõistatusi lahendada?
- Kas ta teeb naljakaid helisid ja hääli?
- Kas ta kasutab naljakat kõnemaneeeri?
- Kas ta kasutab näoväljendusi?
- Kas ta kasutab käte liigutusi?
- Kas ta kasutab kehakeelt?
- Kas ta mängib ise erinevaid rolle?

Lisa 3. Kvalitatiivse uurimuse kategoriseerimise näide

1. küsimuse kategooriad – Mida huumor Sinu arvates tähendab?

2. küsimuse kategooriad – Kuidas huumori kasutamine võiks Sinu arvates inimest mõjutada?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Kairi Rammo ja Anni Remmelgas,

1. anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose „Huumori kasutamine tavakooli õpilaste ja hariduslike erivajadustega õpilaste koolide õpilaste hinnangul”, mille juhendaja on Kristi Kõiv, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autoritele.
4. Kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kairi Rammo

Anni Remmelgas

09.01.2024